

145

AHMET MUHİP DIRANAS □ Şiirler

ŞİİRLER

AHMET MUHİP DIRANAS

Yaşam Öyküsü, Sanatçı Kişiliği ve Tüm Şiirleri

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

TÜRKİYE İŞ BANKASI
KÜLTÜR YAYINLARI

Genel Yayın No. 145

Edebiyat Dizisi 36

İnceleme Orhan Ural

Kapak Düzeni : Fahri Karagözoğlu

İkinci Baskı 5000 Adet

Ajans - Türk 1982/ANKARA

ŞİİRLER

AHMET MUHİP DIRANAS

Yaşam Öyküsü, Sanatçı Kişiliği ve Tüm Şiirleri

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

Yaşam Öyküsü

Güzellikleri alır satarım; gelişim bu.
Güzel tellalıyım ben; alan var mı ? neşem bu.
Güzelle yüceltirim insanlığı, işim bu
Çirkini, kabayı ve hamı kayıramam ki.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin usta sanatçılarından biri olan Ahmet Muhip Dıranas 1908 yılında İstanbul'da doğdu [1]. İlkokulu Sinop'ta okudu. Çocukluğunun o güzel günlerine ilişkin duygulanmalarını kimi şiirlerinde dile getirdi.

Ortaöğrenimini Ankara Erkek Lisesi'nde tamamladı. Lisedeki edebiyat öğretmenleri Faruk Nafiz Çamlıbel ve Ahmet Hamdi Tanpınar, şiir sevgisinin gelişmesinde etkili oldular. "Ankara Lisesi'nden Muhip Atalay" imzasıyla ilk şiiri 1926 yılında Millî Mecmua'da yayınlandı.

---

[1] Behçet Necatigil'in «Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü»nde, «Meydan Larousse»un «Dıranas» maddesinde «1909 - Sinop» diye yazılmasına karşılık, eşi sayın Münire Dıranas 1908 - İstanbul doğumlu olduğunu kesinlikle belirlemiştir.

Yıllar sonra Tanpınar için şöyle demişti : "Bende asıl sanata girişimin büyük etkisi onunla başlar [2]."

Ankara Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimini yarıda bırakarak Güzel Sanatlar Akademisi Kütüphane Müdürlüğü göreviyle İstanbul'a geçti. Bu görevini sürdürürken bir yandan da Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne devam etti. Fakülte öğrenimini tamamlamadı.

Hakimiyet-i Milliye gazetesinde (1930 - 1932) çalıştı. Daha sonra Dolmabahçe Resim ve Heykel Müzesi Müdür Yardımcılığı görevinde bulundu.

Ankara'ya döndükten sonra Halkevleri kültür ve sanat yayınlarını, (1938 - 1942) yılları arasında, yönetti.

1940 yılında Münire Dıranas'la evlendi.

İkinci Dünya Savaşı sırasında üç yıl süren yedek - subaylığını 1945'e değin Ağrı'nın Sürbehan köyünde yaptı. Ünlü şiiri «Ağrı» ve «Gölgeler» piyesi o dönemin uykusuz gecelerinde yazıldı.

Çocuk Esirgeme Kurumu Yayın Müdürü (1946), ve bu Kurum'un başkanı (1957) oldu.

Güncel politikanın havası karakterine uymadığı halde, birkaç kez milletvekilliği için adaylığını koydu.

Anadolu Ajansı Yönetim Kurulu Üyeliği, Devlet Tiyatrosu Edebî Kurul Başkanlığı, İş Bankası Yönetim Kurulu Üyeliği (1966 - 1972) görevlerinde bulundu.

21 Haziran 1980'de Ankara'da öldü. Sinop'ta gömülüdür.

---

[2] Erdal Öz : «Dıranas'la 1962 Yılında»
Milliyet Sanat Dergisi - Ağustos 1980.

Şiirleri, Millî Mecmua (1926), Servet-i Fünûn (1928), Hep Gençlik (1930), Görüş (1931), Varlık (1933 - 1941), (1946 - 1949), Çığır (1934 - 1935), Ağaç (1936), Gündüz (1936 - 1937), Yücel (1936 - 1941), Oluş (1939), Ülkü (1944 - 1945, Sanat ve Edebiyat Gazetesi (1947), Şadırvan (1949), Yeni İnsan (1964), Hisar (1964) dergilerinde çıktı.

Bu şiirleri 1974 yılında İş Bankası Kültür Yayınları arasında «Şiirler» adıyla yayınlandı.

Tevfik Fikret'in «Rübâb-ı Şikeste» ve «Halûk'un Defteri»nden seçtiklerini, «Hân-ı Yağma», «Tarih-i Kadîm» şiirlerini günümüz duru Türkçesine çevirerek «Kırık Saz» kitabında topladı. (İş Bankası Kültür Yayınları 1975.)

Tiyatro türündeki yapıtları : «Gölgeler» 1946'da, «O Böyle İstemezdi» 1948'de, «Çıkmaz» 1977'de sahneye kondu. C.H.P. Piyes Yarışmasında (1947) ödül kazanan «Gölgeler» ilk kez 1947'de basılmıştır. «Gölgeler» ve «Çıkmaz» «Oyunlar» adıyla 1977 yılında İş Bankası Kültür Yayınları arasında yayımlanmıştır.

«Çıkmaz», «O böyle İstemezdi»nin yazarı tarafından biçim, bölüm ve öz değişikliğine uğratılarak yenileştirilmiş örneğidir.

Cahit Sıtkı Tarancı ile birlikte Adolphe Basler - Charles Kunstler'den dilimize çevirdikleri «Fransa'da Müstakil Resim» adlı yapıt Güzel Sanatlar Akademisi'nce yayınlandı (1939).

Dostoyevski ve Çapek'ten de çeviriler yaptı.

Çeşitli gazete ve dergilerdeki düz - yazıları henüz bir kitapta toplanmadı.

Sanatçı Kişiliği

Ankara'da bir akşam saati, 1970 yılının Ekim sonlarıydı. Orduevi yönünden Ahmet Muhip Dıranas Kızılay'a doğru ilerliyordu. Gri saçlı, dalgın bakışlı, görgülü giyimli bir adam, yaşını yadırgatan güzelliğiyle karşımızdaydı. Yanımdaki dostum : «İşte Ahmet Muhip Dıranas» dedi.

Yalnızlığının iç perdelerine gizlenen görüntüsüyle, o altmış yaşındaki ozan kendine özgü yaylanan adımlarla yürüyordu. Bir genç kızı sarsacak bir olgunluk demetiydi. Eğer o genç kız, «Olvido» yu, «Kar» şiirini okumuş ve anlamaya çalışmış ise, onu görünce «hayalimdeki ozan buydu» diye duraklayabilirdi !

İstanbul'a elli yaşını geçtikten sonra her gidişinde, Sinop'taki yaz tatilerinde, Ankara akşamlarında sürekli bir yalnızlığı yaşamaktaydı. Değişen «devran»mı, yoksa kendisi miydi ?

İstanbul, inanılmaz biçimde kabuk değiştirmekteydi. Tanınan kişiler, bilinen semtler eski havasından uzaklaşmış, renklerini soldurmuştu. O ahşap yalılar, gösterişsiz sandallar yitip gitmiş, Boğaziçi kıyılarını beton yapılar, hızlı motorlar kaplamıştı. Açılıp katlanan ilkel sandalyalı kır kahvelerindeki güngörmüş garsonları bir hortum alıp çok uzaklara götürmüştü sanki...

Beyazıt'ta o güzelim Küllük kahvesi yerle bir olmuş, nargilelerin ateşi küllenip sönmüştü. Neredeydi o eski sohbetler ve insanlar ?

Tanınan bu kişileri, bir deprem mi derinliklerine gizlemişti ? Profesör, yazar, sanatçı dostları vardı o akşam

saatleri Küllük'te. Ne Küllük, ne de o kişiler kalmıştı artık.

Çalgılı gazinolarda bol para harcayan türediler, taşkınlıkları yaşayan kadın ve erkekler bu kenti doluşturmuştu.

Yahya Kemal, Park Otel'de otursa bile, bu kentin «Kocamustafapaşa» da yaşayan halkı için ne diyordu :

Kuru ekmekle, bayat peyniri lezzetle yiyen,
Çeşmeden her su içerken: «Şükür Allah'a» diyen
Yaşıyor sâde maîşetlerin en sâfında;

Evet, değişen bir kader vardı ülkede. Yunus'un «ne varlığa sevinen, ne yokluğa yerinen» insanları yitip gitmiş, bir hırsın ateşi gözleri, gönülleri kaplamıştı. Tedirgindi Dıranas... İç dünyasının yalnızlık katlarına çekiliyordu. Dünya onun bildiği ve tanıdığı dünya olmaktan çıkmıştı.

Çocukluğunun en güzel günlerini yaşadığı Sinop'u, olgunluk döneminde de hep yürek saflığı ve sevgi ile düşlüyordu. Anılarındaki insanların değişmediğini sanıyor, onları aynı görüntülerin incelikleriyle yaşatmak istiyordu.

Siyasal çevrelerin çeşitli ortamında dostluklar edindi. Değerler biçti, sevinçler yaşadı. Aldanışlarda direnmeyi bir haz sandı. Zaman ilerledi; ve aldanışlarını artık savunamaz oldu.

Pencereden seyrederken gerçekleri söylüyordu :

Bahçede güller kan ağlıyordu tekmil;
Bir fena gün ki olası gibi değil,
Yapışkan, kekre, pis bir gün, öldürücü.

Ahmet Muhip Dıranas'ın Şiir Dünyası

Kendine özgü anlatımı, yalın sözcükleri ile tanınan, doğa karşısındaki duygulanmalarını değişik bir güzellikle dile getiren Ahmet Muhip Dıranas'ın Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinde önemli bir yeri vardır.

Orhan Veli ve arkadaşları edebiyatımızda ilk çıkışlarını yaptıkları zaman, bu tutumları pek ciddiye alınmamış, kimi çevrelerde alayla karşılanmıştı.

Rakı şişesinde balık olsam

Orhan Veli'nin bir dizesiydi. Hiç böyle şiir olur muydu ? Ama aynı küçümseyen çevreler, Nedim'in bir gazelindeki şu iki dize karşısında hayranlıklarını belirtiyorlardı :

Destîde kadehte doyamam görmeğe bârî
Ey gevher-i şeffaf senin mahzenin olsam

Buradaki ayrılık, Nedîm'in sevdiği içki için zarf, Orhan Veli'nin de - eski deyimle - mazruf «zarfın içine konmuş» olmayı düşlemesidir ! İkisi de imge dünyasında birbirine öylesine yakındır. Ne var ki değerlendirme, çok değişik boyutlarda düşünülmüş, Orhan Veli'ye bir şair gö-

züyle bakılmak istenmemişti. Orhan Veli buruşuk pantolonu, yakası açık gömleği, rüzgârda dağılmış saçlarıyla kalender bir görüntünün sanattaki simgesiydi. Nedîm'i beğenenler ise, uyaksız, ölçüsüz şiir yazılamayacağı savını ileri süren bir edebiyat çevresinin tutucu kişileri idi.

Orhan Veli bir şiirinde :

Ağlasam sesimi duyar mısınız,
Mısralarımda;
Dokunabilir misiniz
Gözyaşlarıma ellerinizle ?

diyordu.

Cenap Şehabettin ise :

Çöksem diz üstü karşına hürmetle ağlasam,
Öpsem dü pây-ı safını lezzetle ağlasam;

dizeleriyle, sevgilisinin iki ayağını öperek hazla ağlamak isteyen acemi ve gülünç bir âşık durumuna düşüyordu. En büyük hakem olan zaman, ciddiye alınmayan Orhan Veli ve arkadaşlarının gerçek ozanlığını çoktan kanıtladı.

Bu konuda Ahmet Muhip Dıranas şöyle düşünmektedir :

«Türk şiirine yeni bir aşıdır onların yaptıkları..... Bugün Türk şiirinin vardığı Batı ile atbaşı gitme çabasının ilk tohumlarını o akımla, Orhan Veli ve arkadaşları atmıştır denebilir. Ben belki biraz fazla muhafazakârım. Sanatta bu muhafazakârlığa inanmış bir adamım...... Benim şiirlerimde vezin vardır, kafiye vardır, Ama ben ne kafiye düşkünüyüm, ne de vezin mutaassıbı. Onun dışında herkes

biliyor ki, bugün hatta «anlamsız» dedikleri gençleri bile seven ve zevkine varan bir adamım....... Vezin ve kafiye üzerinde ayak direyişim, başladığım bir şeyi en iyi şekilde bitirme çabasından kendimi yoksun kılmamak içindir. Ve ben, vezinli ve kafiyeli şiirden de, yarınki anlayışı, yarınki zevki doyuracak bir sonuç elde edebileceğime inanıyorum [1]»

Orhan Veli ve arkadaşlarının grubuna katılmamakla birlikte, onlar hakkında bu olumlu görüşleri taşıyan Dıranas, o günlerde yazdığı bir şiirinde yeni ve güzelin yer aldığını incelikle belirler :

Biz de hafif olsaydık bir rüzgârdan.
Yer alsaydık şu bulut kervanında,
Güzel'e ve Yeni'ye doğru koşan
Bu sonrasız gidişin bir yanında;

Orhan Veli ve arkadaşlarının katı - gerçekçi şiir akımını benimsemeyen Ahmet Muhip Dıranas, «Serenad»ında duygu derinliği ile doludur :

Yeşil pencerenden bir gül at bana,
Işıklarla dolsun kalbimin içi.
Geldim işte mevsim gibi kapına
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.

Dıranas, romantik bir âşıktır. Sevgilide sıradan niteliklerin ötesinde, seçkin bir kişilik ve fiziksel üstünlükler hep düşlemiştir :

Bir avuç ışıktı incecik yüzü,
Gözleri geceler gibi derindi.

---

[1] Erdal Öz : «Dıranas'la 1962 Yılında»
Milliyet Sanat Dergisi - Ağustos 1980.

«Parkta Serenad» şiiri ise, duygusallığı aşan, aşkı gerçekçi bir yaklaşımda kavrayan dizelerle örülüdür :

Bu gece bütün ömrüm yaşasın istiyorum,
Doyur bütün açlarımı !

Bulutu, rüzgârı, denizi, çiçeği, dağı ve yağmuruyla tüm doğa Dıranas'ın şiirlerindedir. Sembolist ozanlarda görüldüğü gibi, bu doğa görüntüsünün betimlenişine hep ruhsal dünyasının izlenimleri de katılır :

Hoyrattır bu akşamüstüler daima.
Gün saltanatıyla gitti mi bir defa
Yalnızlığımızla doldurup her yeri
Bir renk çığlığı içinde bahçemizden,
Bir el çıkarmaya başlar bohçamızdan
Lavanta çiçeği kokan kederleri;
Hoyrattır bu akşamüstüler daima.

Mehmet Akif, «Safahat'ın Fatih Kürsüsünde» bölümünde, sanat görüşünü şu dizelerle belirliyordu :

Hayır, hayâl ile yoktur benim alış verişim...
İnan ki : her ne demişsem görüp de söylemişim.
Şudur cihanda benim en sevdiğim meslek :
Sözüm odun gibi olsun, hakikat olsun tek !

Ahmet Muhip Dıranas, sosyal aksaklıkları gerçekçi biçimde sergileyici, topluma yön gösterici bir görevi şiire yüklemek istemiyordu. Bu nedenle kendinden önceki ozanlar arasında, en çok Ahmet Haşim'le bir ruh ikizliğini yaşıyordu. Doğaya bakışları, karamsarlıkları, yalnızlıklarıyla...

Ahmet Haşim «Bir Günün Sonunda Arzu» şiirinde, yorgun gözünün halkalarında fecrin (tan, şafak) güller gibi göründüğünü belirler :

Yorgun gözümün halkalarında
Güller gibi fecr oldu nümâyân,
Güller gibi... sonsuz iri güller.

Ahmet Muhip Dıranas da «Bahar Şarkısı» nda bir çini vazodan dökülen gülleri andıran şafakların sevgilinin hayalinde gülümsediğini söyler :

Bir çini vazodan dökülen güller
Gibi hayalinde şafaklar güler,

Güzel ve gerçek anlamda «şairane» anlatımlardır bunlar.

İkinci Selim'in aradan yüzyıllar geçse de anımsanan şu iki dizesi önünde de hayretle duraksamaz mıyız :

Biz bülbül-i muhrîk-dem-i gülzâr-ı firâkız
Âteş kesilir geçse sabâ gülşenimizden *

Duygunun imbiğinden süzülen, tortu ve çökeleği almayan güzelim söz ustalığının şiirin aynalarına yansıyan solmaz görüntüleridir bütün bu dizeler !..

Ölüm düşüncesi de yer - yer Dıranas'ın şiirlerine yansımıştır.

Zamanın kesin acımasızlığıyle, ölümün kendisini bir gün bulacağını bilir :

---

* (Biz ayrılık gül - bahçesinin yakıcı soluklu bülbülleriyiz ki, bahçemizden tanyeli geçse ateş kesilir !)

Zaman kesin bağışlamaz !
Bulur beni; ben ölürüm
Zaman kesin; bağışlamaz.

Yaş ilerlemiştir artık; yalnızlık dolu bir ortamda, iç kırıklığı içinde ve sonsuz bir gece gibi yaklaşan ölümü yakınında duyumsamaktadır :

Yaşlandım; güneşim batıyor. Gece
yaklaşmada sinsi, sessiz ve sonsuz.
Biliyorum; her şeysiz, sensiz, bensiz
Yiteceğim, karanlıklar içinde,

«Kendimle» şiiri, «veda şöleni» havasında bir iç - hesaplaşmasıdır. Yaşamda, beklentiler ve umutlar gerçekleşmemiştir. Bir tiyatronun son sahnesinde birden saçları ağaran aktör, yitik yıllarındaki solan hayallerine hüzün ve şenliğin karmaşası bir umursamazlıkla seslenmektedir. Yalın, özentisiz, gergin sözcüklerle dile gelen bir yaşamın içli özeti, şaşırtıcı güzelliktedir :

Hepsi bir arada, gül ve söz ve saz
Ve sevgili... çağlar boyu o hüzün;
Bütün görkemiyle yeryüzü - ey şans !-
Uzun bir yaşam akşamında, ve ün.

Onuruna her şey şu Dıranas'ın !
Gözyaşı ve acı katma tek. Bir yas
Evreni değil bu, şenlik bu biraz.

Bırak çalsın saz ! söz, bırak çağlasın
Ölüm mü, kalım mı aldırmaksızın...
Açarken güller duman duman son kez.

Şiirlerinde Baudelaire etkisi konusunu da Dıranas, bir radyo söyleşisinde 1962 yılında Erdal Öz'e içtenlikle şöyle anlatmıştı :

«Ben Fransızcayı bile Baudelaire'i okuyup anlayabilmek için öğrendim denebilir. Vc gerçekten de dünyanın en büyük bir şairi olan Baudelaire'in etkisinde kalmak, benim için olsa olsa bir erdemdir. Bugün benim artık kişiliğimi ifade eden şiirlerimde Baudelaire'in en küçük bir benzerliğini, en küçük bir hatırlatmasını bulmak mümkün değildir.......... «Selâm» adlı şiirimde Baudelaire'in etkisini kısmen kabul ederim. Ama tek şiirim olarak..»

Tek şiire ilişkin bir etkinin bütün için düşünülmesi ve öyle değerlendirilmesi de açık bir haksızlık olsa gerek ! Tanpınar'ın kimi şiirlerinde Paul Valery'den esinlenmesinin görülmesi, tümü için böyle bir yargıyı nasıl haklı kılabilir ?

Olvido, Kar, Ağrı, Yağma gibi büyük oylumlu şiirlerindeki derinleşen anlatım yoğunluğuna karşılık, düz - yazı görünüşüyle yüzeysel sığlığa düştüğü kısa şiirlerinin yadırgatan dizelerine de rastlıyoruz :

Bir bahar sabahının karanlığında ıssız
Gökte diz çökmüş iki titrek ışıklı yıldız
Olan gözlerinize âşıkım, Bayan Ülker !

- Ülker'in Gözleri -

Bardaktan boşanırcasına bir yağmur
Dertli yüreğimin başına yağıyor.

- Yağmur -

Elbet garip olur garip kişinin yavuklusu

- Ağıt -

Bir akar çeşmeye vardım,
Suyundan içtim bir yudum.

- Akar Çeşme -

Şiirlerinin tümünü Dıranas hece ölçüsüyle ve uyaklı olarak yazmıştır. En çok 11'li hece ölçüsünü kullandığı görülmektedir. 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15 ve bir şiirinde de (Tutsak) 20'li hece ölçüsünü denemiştir.

Halk ve hece şiirlerindeki klasik durak sistemine genellikle bağlı kalmamıştır. Dizenin iç - uyumunu ve seçtiği sözcükleri ön plânda düşündüğünden, hece ölçüsünü daha çok duraksız kullanmıştır.

«Ben ne kafiye düşkünüyüm, ne de vezin mutaassıbı» diyen Dıranas'ın kimi şiirlerinde az da olsa ölçü aksamalarına rastlanmaktadır :

Gençliğimi kaybettim birtakım odalarda;
Kaybolan gençliğimi aradığım aynalarda.

- Aynalar -

İlk dize 14, ikincisi 15 hecelidir.

Artık bütün yollar sapa ve kilitlidir;
Açmaz bu kilidi ne dua, ne şiir.

- Bezginlik -

İlk dize, 13, ikincisi 12 hecelidir.

Bir sevdiğim güzel vardı, bu evrenden vazgeçti;
Sevdiğini yitirenin hali nice olur belli.

- Ağıt -

İlk dize 15, ikincisi 16 hecelidir.

Yeniye ve güzele tutkun olan Dıranas, sözcüklerinin seçimi konusunda da titiz bir dikkatle davranmıştır. Çok sevdiği Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar gibi o da, sanattaki güzelliğe emek, özen, sabırla varılacağı inancındadır.

Genç sanatçıları anlamaya çalıştığını ve beğendiğini vurgulayan Dıranas, dilin değişip yenilenen koşullarına da ustalıkla uyma çabasını göstermiştir. «Muhafazakâr» olduğunu söylese de, çağdaş kişiliğiyle kendini sürekli yenilemiştir.

En genç ozanların şiirlerinde rastlanacak duru Türkçenin sözcüklerini, dizelerinde özenle kullanmıştır :

Beklenti :

Ne şiir kaldı, ne aşk, ne beklenti

- Yağma -

Doğa :

Doğanın insanla barıştığı bir gün,

- Kadavra -

Doygun :

Ve o İstanbullular... doygun, uçuk,

- Yağma -

Düş :

İşte beyaz yelkeni düşten dokunmuş sal !

- Yeni Bir Yaz Umudu -

Erek :

Benim varımdı o, benim tadım, benim ereğim;

- Ağıt -

Esenlik :

Üstümüzde deniz gibi bir gökyüzü
Bir şemsiye gibi açtı mı gündüzü
Altında her kalbe esenlik payı var;

- Ağrı -

Esrik :

Senden esen rüzgârla bu esrik gemi...

- Ben Ve O -

Evren :

Ben bütün bir evreni sevmişim; alın terim
Var evrende; öz, üvey diye ayıramam ki.

- Evreni Sevmek Ki... -

Ezgi :

Bizimle birlikte mutluluk, sevgiler
Düşler, ilkbaharlar vardı, saf ezgiler...

- Bir Zamanda -

Giysi :

Yerleredek bir giyside, selvi boylu, samur saçlı,
gözler elâ;

- Tutsak -

Giz :

Kapılarını araladı
Evren üstü o büyük giz.

- Bir Geceydi -

Gönendirmek :

Mutlarla bezer, gönendirirsiniz.

- Sen ve Gökyüzü -

Görkem :

Bütün görkemiyle yeryüzü - ey şans !

- Kendimle -

Günce :

Son buluyor benim için yazılmış günce.

- Gün Ucunda -

Kesin :

Zaman kesin; bağışlamaz.

- Saat, Zaman ve Kişi -

Kutlu :

Doldur kutlu ellerinle kadehimi.

- Ben ve O -

Ötürü :

Biterdi belki bir uykuyla
Her şey, ve tadından ötürü.

- Esenlik Size -

Özge :

Şimdi olay, hep ya hiç gibi,
Vardan ve yoktan özge bir şey.

- Esenlik Size -

Serüven :

Yarabbi, nasıl güzeldi o serüven !
Daha güzeli, serüvende bir de sen;

- Bir Zamanda -

Sevi :

Bir sevi vaktinin bile havasında
Yok artık o mahrem örtüsü aşkın.

- Yağma -

Tutsak :

Ve indir yavaşça perdelerini :
Tutsaksın kalbimin odalarında.

- Yaz Göç Ediyor -

Yaşantı :

Yaşantıda yorgun ve yalnız
Değilsiniz; sizi ürettim.

- Esenlik Size -

Seçkin Şiirlerinden Örnekler

Olvido

Yedişer dizelik yedi bölümden oluşan bu uzun şiir, uyak örgüsündeki yenilikle, anlatımındaki değişik güzelliklerle daima anımsanacak bir incelikler bütünüdür.

Aldanış dolu bir aşkın tortusu olan üzüntülerden kurtulma olanaklarını, ozan aramaktadır. Ne varki, «dalga dalga hücum edip unutuşun tunç kapısını zorlayan pişmanlıklar», anılar albümünün silik fotoğraflarında avuntusunu bulmaktadır :

Söylenmemiş aşkın güzelliğiyledir
Kağıtlarda yarım bırakılmış şiir;
İnsan, yağmur kokan bir sabaha karşı
Hatırlar bir gün bir camı açtığını,
Duran bir bulutu, bir kuş uçtuğunu,
Çöküp peynir ekmek yediği bir taşı...
Bütün bunlar aşkın güzelliğiyledir.

Yüzyıllardır Türk şiirinde sevinci ve acısıyla aşk dile getirilmek istenmiştir. Fuzûlî'den Nedim'e, Yahya Kemal den Ziya Osman Sabâ'ya, Behçet Necatigil'den Hilmi Yavuz'a değin yazılmış ve bundan böyle de yazılacak aşk şiirleri arasında «Olvido» ayrı bir değerle yerini koruyacaktır :

Ebedi âşığın dönüşünü bekler
Yalan yeminlerin tanığı çiçekler
Artık olmayacak baharlar içinde,
Ey, ömrün en güzel türküsü aldanış!
Aldan, gelmiş olsa bile ümitsiz kış;
Her garipsi ayak izi kar içinde
Dönmeyen âşığın serptiği çiçekler.

Kar

«Kar» şiirinde duygusal derinlik, sözcüklerin seçimindeki titizlikle ve dizelerdeki iç - musikiyle en usta ölçülerde kaynaştırılmıştır.

Kendi yalnızlıklar dünyasındaki bir eriyip silinmeyi, yitip gitmeyi buram buram yağan kar sessizliğinde yaşamaktadır. Romantizmin ilkel bayağılığa sürükleyen açık bir yanı vardır. Duygusallığın o saf, özlü - güzelliğini koruyup da yüzeyselliğe düşmeyen ozan sayısı çok azdır. Dıranas, emekle damıtılmış dizelerinde, şiirini kanatlandırmasını ustalıkla başarır :

Ne sabahtır bu mavilik, ne akşam!
Uyandırmayın beni, uyanamam.
Kaybolmuş sevdiklerimiz aşkına,
Allah aşkına, gök, deniz aşkına
Yağsın kar üstümüze buram buram...

Fahriye Abla

«Fahriye Abla» şiiri üstünde çok duruldu ve yazıldı! «Neden hep Fahriye Abla anılmakta» diye yaşarken yadırgamıştır Dıranas da... Onu aşan şiirler yazılsa da, sürekli o mu anımsanacaktır ? «Şiir Tahlilleri» adlı kitabının ikinci cildinde Mehmet Kaplan da bu şiirin açıklamasını yapmamış mıdır ?

Kimi sanatçıları hep belli yapıtlarıyla anarız: Bağdatlı Ruhî Terkib-i Bend'i, Bâkî Kanunî Mersiyesi, Fuzûlî Su Kasidesi ile... Yakın dönemlere gelince Tevfik Fikret «Balıkçılar», Ahmet Haşim «Merdiven»iyle düşünülür de, nedense «Halûk'un Âmentüsü», «Bir günün sonunda Arzu» şiirleriyle anımsanmaz. Bu bir bakıma, okuyucu yaklaşımındaki hazırlıksız üşengeçlik biçiminde yorumlanabilir. (Liseler için ders kitabı düzenleyenlerin de kulakları çınlasın!) Sanırım Behçet Necatigil de «Gizli Sevda» nın antolojilere sürekli girme şansından tedirgindi. Her şeye karşın, geniş kitlenin beğenisi diye bir gerçek de yadsınamaz. Ve «Fahriye Abla» aradan yıllar geçtiği halde unutulmamıştı. Toplumdaki çok kişinin anılarında - belki de! - bir Fahriye Abla vardı. O ortak anı güzelliği, öylesine odak noktasından yakalamıştı ki...

Ahmet Muhip Dıranas, anıları unutulmayan «Fahriye Abla»yı en inandırıcı anlatım içtenliğiyle gözlerimizde canlandırıyor. Theophile Gautier'nin şiirinde adları sıralanan Ofelya, Beatris, Julyet ya da Lora değildir Fahriye Abla. Reşat Nuri'nin Feride'si, Halide Edib'in Rabia'sı, Yaşar Kemal'in Hatçe'si nasıl belleğimizden silinmemişse, «Fahriye Abla» saçından bileziğine, teninden türküsüne değin «bizden kişiliğiyle» içimizde yaşamaktadır:

Önce upuzun sonra kesik saçın vardı;
Tenin buğdaysı, boyun bir başak kadardı.
İçini gıcıklardı bütün erkeklerin
Altın bileziklerle dolu bileklerin.
Açılırdı rüzgârda kısa eteklerin;
Açık saçık şarkılar söylerdin en fazla.
Ne çapkın komşumuzdun sen, Fahriye abla!

Ağrı

«Ağrı» şiiri, çıplak bir doğa görüntüsünün insanı ezen dev yüceliği karşısındaki «hayret duyguları» ile başlıyor. Önünde secdeye kapanılacak bir büyüklüğün simgesidir bu dağ...

Sen uygun bir vakti gelince rüzgârın
Sonsuzluğa doğru kalkacak sihirli
Bir gemi gibisin göklerde demirli
Ve ben rıhtımında bekleyen tek yolcu..

Göklerde demirli bu sihirli gemi sonsuzluğa doğru yol alacaktır. Evrenin uçsuz - bucaksız görkemli görünüşünün betimlenmesi şiirin ilk bölümünü oluşturur.

İkinci bölümde, doğanın içindeki çaresiz, şaşkın, yalnız insanın ve onun mefisto ruhunun derinliklerine inilmektedir.

Evrenin yüceliği karşısında kişi, güçsüz ve zavallıdır :

Ne kadar cüceyim dert ve sevincimde !
Kaplamış gözümün gördüğü her ufku
Umutsuz, zifiri bir gece, bir korku.

Üçüncü bölümde, zafer ve şanlarla, küçülüp alçalmalarla, savaşlar, yengi ve yenilgilerle, insanlığın serüveni dev bir tabloda uçuk çizgilerle gözler önüne serilir :

Can yiğitliğini yitirmiş, kalp aşkı
İlenişlerinden insanın bir şarkı
Tutmuş dört yanı, bir çirkin ağıt, eski...

Dördüncü bölümde, Tanrı'nın insana yitirilmiş değerlerini kazandıran tek güç olduğu vurgulanır. Kişinin ya-

şamdaki en erdemli görevi, «barış çeşmesini arama» da direnmesidir. Madde ile dolu dünyada, insan hep doymazlıkların tutsağı mı kalmalıdır ? Tutkuları olumlu yöne çeviren esintiler ve serinlikler de vardır bu evrende :

Gecelerin birinde, solgun alevin
Güne yenilmeye başladığı zaman
Üstüne başımın düştüğü kitaptan
Eser Mevlânâ'nın üflediği rüzgâr...

Ve insandaki aldanışın dallarından tutunmak da bir yazgıdır. Güncel olaylardaki küçük yenilgilerin damgasını taşımaz bu yazgı. Vefasızlığı denenen kişide yeni umutlar düşlemek insanın değersizliğinden - her şeye karşın - tümüyle kopamayış nedeniyle aldanışlarda direnmek, gizemsel dünyanın ermişlerine özgü bir yazgıdır :

Aldanış diye ne varsa bir insanda
O daldan tutuyor.... Böyledir bu. Kader.
Kavuşur sabaha en uzun geceler
Ve serin durur her avunuş testisi.

Şiir Beethoven'in Senfoni Pastoral'ini andıran hız akımının aceleci dalgalanmaları ile sona eriyor.

Yüz yetmiş sekiz dizeyi böylesine canlı, diri ve boşluklara düşmeden tutabilmek, Türk şiirinde az rastlanan bir olaydır.

Yağma

İstanbul'un yadırganan hızlı değişimi, belli anıları yaşayan kişileri şaşırtmıştır. Özlemler ülkesinin değişmezliğini düşleyenler için bir tedirginliktir bu... Çevreye uyumsuzluğun yabancılaşma duyguları, «Yağma» şiirinde

ustalıkla dile getirilmiştir. Bir kenti değerli kılan, salt mimari görüntüler bütünü değildir.

Gelenek ve görenekleriyle yaşam biçimindeki insan güzelliğiyle o kent yüceliklere ulaşır. Nedîm de : «Hep halkının etvârı pesendîde vü makbûl» dediği İstanbulluya, kültür ve inceliklerin birikimi olması nedeniyle ayrı bir değer biçmişti.

Yozlaşan mimarinin yanı - sıra, Batı öykünmeciliğinin öz - kültürümüzü eritmesi, bizim olan ve benimsenen özelliklerimizi silmesi karşısında Dıranas kaygılıdır. İlerleyen bir yaşın duygusal ezikliğiyle, İstanbul'un tarihsel güzelliklerinin yağmalanışını üzünçle izlemektedir :

Her şey değişiyor, kalbimiz bile,
Ama yüzyıllarla besli bir şehir
İnsan yaşamından daha da hızla
Bunca çabuk nasıl yok olabilir ?

Ne kadar yalnızız bu akşam vakti,
Bir selâm bile yok artık verilen;
Anlamsız turistler gibiyiz şimdi
Kapalıçarşı'da sen, Köprü'de ben.

Tevfik Fikret'in karamsarlık dolu ilençlerine rastlamayız bu şiirde. Dıranas, anılarda yitirilen bir «masal dünyası»nı özlemlerle aramaktadır.

Değişen çağ ve koşullara bütünüyle uyamayış, tüm değer yargılarının alabora olması nedeniyle süzgün gözlerle duraklayış, İstanbul'un görünüm güzelliğinin silinip tükenişini hayıfla seyrediş, şiirin dokusunu ören inceliklerdir.

Ölümünden Sonra Yazılanlar

Oktay Akbal : AHMET MUHİP DIRANAS

«.... Bir avuç dizedir bize bıraktığı. Bir avuç !.. İlle de binlerce şiir mi yazmalı ? Zaman o binlercenin, yüzlercenin içinde bir seçme yapacak nasıl olsa. Hiçbir ozanın arkasında kalmaz yüzlerce şiir; yaşamaz, etkilemez insanlığı, içlerinden beşi, onu, en çok da bir kitaplık şiir kalır. Dıranas'ın «Şiirler» adlı kitabında önemsiz, değersiz şişirme, aceleye gelmiş bir tek şiir bulamıyorsak, bu yüzden, bu sanatçı duyarlığından, bu ozan ustalığından...»

Cumhuriyet - 29.6.1980

Melih Cevdet Anday : BİR OZAN ÖLDÜ

«... Ahmet Muhip Dıranas da bir dil düşkünü idi; ama kullanılan sözcüklerle kullanılmayan sözler kurmaya değil, dil denilen konuşma aracındaki tadı yaratmaya bakardı. Bu açıdan Cahit Sıtkı Tarancı ondan ayrılır. Cahit Sıtkı Tarancı'da duygular ağır basmıştır hep; oysa Ahmet Muhip Dıranas yalnızca «deyişi» aramıştır; neyi söylediğine değil, nasıl söylediğine bakmıştır ve bunun öylesine ustası olmuştur ki, kimi büyük ozanlarımızda sık - sık görülen dil uyumsuzluklarına onda hiç rastlanmaz.

---

* Alfabetik Sırayla

......Şiirlerini her zaman seve seve okuyacağımız usta bir ozanımız öldü.»

Cumhuriyet - 27.6.1980.

Tarık Buğra : HER ŞEY UZAKTADIR

«.... Şair olamayan, şiire yabancı yığınla manzumeciye karşı, romancıların, hikâyecilerin, tiyatro yazarlarının arasından büyük şairler yetişmiştir: İnsanlık onlarla beslenmiş, zenginleşmiş, yücelmiş, arınmıştır. **Bütün** gelmiş, geçmişleri kastederek söylüyorum. Dıranas, bu mânâdaki on - on beş şairimizden birisiydi.»

Tercüman - 29.6.1980.

Cemal Süreyya : DIRANAS

«.... Şiirimizde önemli bir yeri olan ve yüksek beğeni sahibi bir sanatçıyı yitirdik. Sevilen beş on şiiriyle de her zaman aranacak, ilerde ayakta duracaktır.»

«Olvido» şiiri, «Selâm» şiiri... Büyük şiirler bunlar.
Her şairden kaç şiir kalıyor ki ileriye ?

Aydınlık - 5.7.1980.

Münire Dıranas : SANATÇININ KADERİ

«..... Artık merdiven çıkmaktan kaçınıyordu. Sağlığı iyice bozulmuş, zayıflamış, nefes almakta güçlük çekiyordu. Müzmin bronşit anfizeme dönüşmüştü. (Soluk alamamak ne demektir bilir misin, ne demektir sözleri onundu.) Arkasından kalp yetmezliği...

Gençliğinde bir Adonis (Yunan mitolojisinde güzellik ilâhı) kadar yakışıklı olan, olağanüstü yeteneğiyle Türk

şiirine bir yenilik getirip, kalıpları değiştiren, dil ustası, bu dev sanatçı çöküyordu. Bir sona doğru çekilmekte olduğunu seziyor, direniyor, kıvranıyordu.»

Hisar - Aralık 1980

İlhan Geçer : DIRANAS'IN ARDINDAN

«.... Hoyrat akşam üstlerinde, üstümüze kar yağan gecelerde, bulutların geçişinde, Ağrı'nın doruklarında hep onu anacak, hep onu arayacağız.»

Hisar - Ağustos 1980

Doğan Hızlan : DUYGU USTASI DİL İŞÇİSİ BİR ŞAİR : AHMET MUHİP DIRANAS

«..... Dıranas'ın doğaya yaklaşımı da incelenmelidir. Ağrı ve Kar şiiri, doğaya bakışın görkemli şiirselliğini yansıtır.

Ondaki imge yapısını ve bu yapının dille ve duyguyla olan bağlantısını, çağrışımlar denizini denetimde kullanışını, onun antolojilere giren büyük şiirlerinden öte Atlıkarınca'da Şehrin üstünden geçen Bulutlar'da, Büyük olsun da, Sokak'ta Darağacı'nda daha yalın bir biçimde saptamak olanağını elde ederiz.

Bellek güldestesinin bir ebedî konuğu daha öldü.»

Cumhuriyet - 29.6.1980

Mehmed Kaplan : AYRILIŞ

«.... Diğer güzel sanatlar gibi «hâlis şiir» de, güzelliğe kendi vasıta ve malzemesini en iyi şekilde kullanmak suretiyle ulaşır. A. Muhip Dıranas, şiirlerinde hece veznini

kullanmakla beraber, durakları kaldırmak ve anjambımana başvurmak suretiyle, yeni bir şiir cümlesi yaratmıştır. Hâşim gibi o da şiirlerinde âhenge, hayâle ve müphemiyete önem verir.»

Hisar - Ağustos 1980

Arslan Kaynardağ : DIRANAS'IN ŞİİRİNİN ÖZELLİKLERİ

«..... Dıranas'ın şiirini inceleyenler genel olarak şu kanıyı paylaşıyorlar : «Sağlam ve güzel dize şiiri Şiirde sese önem verilmiş» Dıranas'ın bu ortak kanıyı doğrulayan şiirleri çoktur. Selâm, Serenad, Hatıra, Olvido, Köpük, Fahriye Abla, Kar, Şehrin Üstünden Geçen Bulutlar, Yaşarken gibi şiirleri gerek kuruluş, gerekse çağrışım güçleri dolayısıyla her zaman sevilerek, beğenilerek okunabilecek niteliktedirler.»

Somut - Ağustos - Eylül 1980

Ahmet Köklügiller : AHMET MUHİP DIRANAS

«..... Dıranas, iyi bir şair olmadan önce, iyi bir dil ustasıdır. Yanlış anlaşılmasın, iyi bir şair olunmadan güzel dile varmak; dilin o gizil gücünü yakalamak olası değildir. Ama şunu da kabul edelim ki, dile egemen olmadan, ondaki şiirselliği damıtacak ustalığa ulaşmadan, geniş okur kitlesinin beğenisini kazanmış şiirler yazmak da zordur.»

Varlık - Ağustos 1980

Erdal Öz : DIRANAS'LA 1962 YILINDA

«...... Düşünüyorum da şimdi, Ankara'nın çok daha eski yıllarında, akşamüstleri, Kızılay'la Sıhhiye arasındaki o

geniş kaldırımlarda, kalabalığın içinde sık sık rastlardım Ahmet Muhip Dıranas'a. Olgun yaşının bütün yakışıklılığı içinde ta lise sıralarında belleğime kazılmış o güzel şiirlerin şairi olarak, akşam dolaşmalarına çıkardı. Onunla tanışmış olmayı, onunla konuşmayı ne kadar isterdim. Rakı içmesini çok iyi bilen bir yüzü vardı. Yanık güzel yüzünü saran o güzel kül renkli saçlarıyla, gerçekten çok yakışıklı, boylu boslu bir ozandı.

Ve bir gün Dıranas - Ankara radyoevindeki stüdyoya gelip elindeki metni, insanı şaşırtacak bir rahatlık içinde, konuşurmuş gibi okudu. Sonuç gerçekten pek parlak oldu. Pek çok da şiirini okudu o gün. İyi bir günündeydi. Ne kadar güzel okurdu şiirlerini. Ne yazık ki arşive koyup sakladığım bu bant da benimle birlikte cezalandırıldı ve yok edildi.»

Milliyet Sanat Dergisi - Ağustos 1980

Şevket Rado : KAYBETTİĞİMİZ BÜYÜK ŞAİR AHMET MUHİP DIRANAS

«..... Ahmet Muhip'in konuşması gibi şiiri de ağırdı. Mısraları süzülürmüş; yontulurmuş hissini verirdi. Anlatmak istediğini sözlükteki kelimelerle anlatmakta zorluk çeken bir hali olduğu için mısralarında bazen kendisinin oluşturduğu, manası tam olarak belirmese bile, onun söylemek istediğini anlatır kelimelere sık sık rastlanır. Onun içindir ki, Ahmet Muhip'in şairliğinden bahsedilirken «yeni bir şiir dili yaratmak istediği» ileri sürülür ki buna hak vermek lâzımdır.»

Tarih ve Edebiyat Mecmuası - Eylül 1980

ŞİİRLER

Münire'ye

Bir gün, laf arasında, bana : "Bir beşik gibi sallanır dünya, rahat uyusun diye bütün çocuklar..." gibi bir söz söylemiştin. O gün bugün düşünürüm ki, insanların barışını ve evrensel sevgiyi daha özge bir biçimde anlatmak kabil değil. Ben yaşantımı şiire, şiirimi de bu sevgiye verdim. Sanırım, kitapta savaş sözcüğünü bulmayacaksın. Kaldı ki, esinim senden gelir. Onun için, kitabı, sevinerek, sana armağan ediyorum; sana ve bu inançla yaşayanlara, ölenlere...

8.7.1974

Son bulut sıyrılınca üstünden
Beyaz alevden bütününle sen
Hayalimde belirmeden daha,

Gece, yeryüzü varıp uykuya
Issızlıkta ay inince suya
Benzedin odamda bir sabaha.

Aman, dur ! ve hiç kıpırdama ki,
Kusursuzluğunda başlar belki
Kalbi ulaştıran yol, Allah'a.

Sonsuzsun bu ak güzelliğinle !
Ölüp, ölüp de her an sevginle
Dirilmek... bir, bir daha, bir daha...

SELÂM

SELÂM

Uçuşuyor, duran bir ânın havasında
Işıktan kuşları bir akşam seherinin;
Gündüzün geceyle buluşan noktasında
Yaklaşıyor musikîsi eteklerinin.

Ve sanki ufkuma baştanbaşa gül rengi
Kanatlarını açmada bir altın devir.
Başlıyor ömrün ve ölümün güzelliği,
Söyleyecek şimdi zaferlerini şiir;

Selâm sonsuzluğun aydınlık bahçesinden
Selâm, senelerce senelerce evvele,
Hatırası kalbe ışıklarla dökülen
En sevgiliye, en iyiye, en güzele.

Geçmiş bir zamanı kalbim bulmak üzredir,
Tamamlanacaktır yarım kalmış rüyalar;
Ey hafıza ! cömert memenden beni emzir,
Zengin renklerini ufkuma dök, ey bahar !

Uzattığımız bu tası dolduracak mı
Yine bol sularla akarak o çeşmeler ?
Yoksa, hiç bulunmayacak kadar uzak mı
Dudakları öpüşlerle dolu geceler ?

Ey, pembe akşamların karasevdaları !
Güzelliklerine doyulmamış zamanlar !
Ergen yastığının ateşten rüyaları !
Ey, saf kalbimizde doğmuş ve ölmüş anlar !..

Hatırası kalbe ışıklarla dökülen
En güzele, en iyiye, en sevgiliye
Selâm, sonsuzluğun aydınlık bahçesinden,
Selâm, senelerce, senelerce öteye...

HER GÜNKÜ ŞARKIM

Her gün ekmeğimi bölüşürsün
Yalnızlığımın sofrasında,
Yorganım altında üşürsün
Her güz ve bahar arasında.

Bağlayansın her göz yaramı,
Gülmek görevin ben gülünce;
Yağmur senin gibi ağlar mı
Gözlerimden yaş dökülünce ?

Her düşüncemin ıstıraplı
Serüveni, hayırlı rüyam.
Sen ey, günahlı ve sevaplı,
Allahlı ve şeytanlı dünyam !

Her günkü şarkısı dudağın,
Havayı dolduran kokusu
Yağmura kavuşmuş toprağın;
Yediğim ekmek, içtiğim su.

ÇEŞME BAŞINDA

Türkü söyleyip bir kız sudan gelirdi,
Ay ışığıyla dolu testilerinden
İçirdi bir yudum su testilerinden.

Sen misin içen sudan ? kalbim delirdi;
Tutmak için koştum ayışıklarına,
Dağılıp karıştım ayışıklarına.

PORTRE

Bir bahara açık duran penceresinde
Belki bir gün gelir geçmiş zamanı arar
Diyerek bu portreyi çizdi sanatkâr,
Bir oda içinin ışık ve gölgesinde.

Verdi bir başka renk, başka biçim, hasından;
Diledi ki bir ölümsüz ömür yaşasın,
Geçsin geceleri kışın, günleri yazın,
Süzgün gözlerini seyredip aynasından.

Severdi, ağlardı, güler ve hatırlardı
Değişmeden önce sanatın fırçasında;
Onun bu güzel'e gebe Rönesansında
Günler birbirini güden hoş anılardı.

Şimdi çerçevede mahpus yaşamaktadır,
Alnında o yaman ölmezliğin zaferi;
Uzak bir rüyada yüzer gibi gözleri,
Artık ne gülmekte ne de ağlamaktadır.

SERENAD

Yeşil pencerenden bir gül at bana,
Işıklarla dolsun kalbimin içi.
Geldim işte mevsim gibi kapma
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.

Açılan bir gülsün sen yaprak yaprak,
Ben aşkımla bahar getirdim sana;
Tozlu yollarından geçtiğim uzak
İklimden şarkılar getirdim sana.

Şeffaf damlalarla titreyen, ağır
Koncanın altında bükülmüş her sak.
Senincin dallardan süzülen ıtır,
Senincin karanfil, yasemin zambak...

Bir kuş sesi gelir dudaklarından;
Gözlerin, gönlümde açan nergisler.
Düşen öpüşlerdir dudaklarından
Mor akasyalarda ürperen seher.

Pencerenden bir gül attığın zaman
Işıkla dolacak kalbimin içi.
Geçiyorum mevsim gibi kapından
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.

HATIRA

Dün, bir gölge gibi geçti yanımdan
Oydu, bir bakışta tanıdım onu;
Rüyalarıma tayf halinde konan,
Peşime bir korku gibi düşen o.

Bazı bir yapraktı, bazı bir rüzgâr.
Dolardı aydınlık olup, odama.
Bahçemde süzülür giderdi bahar
Sabahının fecri vururken cama.

Ayakları kumda bırakmadan iz
Yanıma geldiği hep gecelerdi;
Sanki bir lahitten kalkar ve sessiz
Uzak bir maziye dönüp giderdi

Bir avuç ışıktı incecik yüzü,
Gözleri geceler gibi derindi;
İçine başımın her an düştüğü
Avuçları sudan daha serindi.

Geçerken dün yoldan, ruhumu saran
Bir gölge halinde ve ağır ağır;
Tanıdım; o yâdı hoş zamanlardan
Seven ve yaşayan bir hatıradır.

BAHAR ŞARKISI

Titrek bir damladır aksi, sevincin
Yüzünün sararmış yapraklarında;
Ne zaman kederden taşarsa için
Şarkılar taşırsın dudaklarında.

İşlerken hülyanı sesten örgüler,
Bir çini vazodan dökülen güller
Gibi hayalinde şafaklar güler,
Buruşmuş bir çiçek, parmaklarında.

Gözlerin kararan yollarda üzgün
Ve bir zambak kadar beyazdır yüzün;
Süzülüp akasya dallarında gün
Erir damla damla ayaklarında.

Sesin perde perde genişledikçe
Solan gözlerinden yağarken gece,
Sürür eteğini silik ve ince
Bir gölge bahçenin uzaklarında.

Sen böyle kederden taştığın akşam,
Derim : dudağında şarkı ben olsam;
Gözlerinde damla ve içinde gam,
Eriyen renk olsam yanaklarında !

BEN VE O

BEN

— İşte akşam oldu, bizim artık her yer;
Doldur kutlu ellerinle kadehimi.
Bilirsin, hangi güzel kıyıya gider
Senden esen rüzgârla bu esrik gemi...

O

— Ah, bu her günkü oyuncaklar, bu düşler !

BEN

—Hayır ! Unutulmaz bir şarkı söylemek,
Su içmek inekler içen çeşmelerden
Ve uyumak otlar üstünde...

O

Ya, demek
Güzel yıldızları çalmak gecelerden;
Tanrısı onları bir bir söndürecek.

BEN

— Hayır ! Yıldızlarda tanrı gülse gerek...

O

— Tanrı gülse gerekmiş, hıh, yıldızlarda !
Garip âşık, nasıl da gözü yukarda.

BEN

— Kıskanç, kıskanç ! Senin için her dediğim,
Yaşamak, yahut ta ölmek istediğim...

SON AŞK

Son aşkımdır bu — sen — ve son çile,
Günümün son fecri, sonu artık;
Giriver ince gün, aralık
Kapımdan gelinlik elbisenle.

Onu sevmekle geç, ey yaşamak !

O ŞARKI

Her oyunumu oynamışım.
Şimdi yastığında uyuyor
Düşüncelerle ağır başım;
Ruhum müziğini duyuyor.

Bütün günahlarım üstünde
Saçların ağır perdesi.
İlkbaharınla örülmede
Gül gül ömrümün penceresi.

Aşkındır elbet hiç durmadan
Her görüntüde ve her seste
Kendi kendine tekrarlanan
O şarkı... Ve de her nefeste.

ÜLKER'İN GÖZLERİ

Bir bahar sabahının karanlığında ıssız.
Gökte diz çökmüş iki titrek ışıklı yıldız
Olan gözlerinize âşıkım, Bayan Ülker !

Mutlu, esen ve hoşken ve gülerken gülerken
Nerden gelir bilinmez üzgünlüklerle birden
Solan gözlerinize âşıkım, Bayan Ülker !

Ne zaman perdelese içlerini bir buğu
Ölümün güzelliği, özlemin yorgunluğu
Dolan gözlerinize âşıkım, Bayan Ülker !

Kalbinizin sezilmez parıltıcıklarını
Bir büyük ateş gibi göstermenin sırrını !
Bulan gözlerinize âşıkım, Bayan Ülker !

ESMER

I

Her ısırdığım meyvayla bitiyor
Neşe mevsimi... Gönlüm ! yaz gidiyor
Güneşle, denizle ve yaprak yaprak.

Ah ! yazın gittiğini duymaktayım;
Virane olacak güneş sarayım,
Ya aşklarım, ümitlerim n' olacak ?

De bana esmer, de bana, n' eyleyim ?
Gönlümü kuş misali mi eyleyim
Giden yazın peşine takılarak ?

ESMER

II

Niçin kalbim hep seni ister, niçin ?
Bilemem. Esmersin ama güzelsin,
Gözlerinde mutluluğu gülersin,
Ama benden sızan bu keder niçin
Bilemem. Keder de yel gibi eser
Ve bir gün ya bu yol ya şu gemiler
Seni elimden alır gider, niçin
Bilemem. Ama kaybedersem seni
Her öten kuş ve her akan su beni
Bir yolculuğa davet eder, niçin
Bilemem.

AYRILIŞ

Gün batıyor, gün batıyor,
Veda etsem hepinize.
Ufuk kanlı bir denize
Dönüyor, sizi bıraksam.

Gün batıyor, gün batıyor
Evimi, eşyamı, paramı
Nem varsa yaksam ve bir an
Kaybetsem kara bir duman
Arkasında hafızamı,

Koşsam, koşsam, koşsam, koşsam...

BALAD

Yağmurlar dindiği zaman
Geleceksin
Ki karanlık ölümdür.
Işığım söndüğü zaman
Güleceksin
Ki karanlık ölümdür.

Karanlığımda dişlerin
Pırıldar ki
Yine görüneceksin.
Kuraklığımda düşlerin
Işıldar ki
Yine arınacaksın.

Bekliyeceğim elbette
Gelişini,
Yaşamak başka nedir;
İsterse ta kıyamete
İlle Seni
Ki bu aşk başka nedir.

Bütün ömrümüz onunla
Böyle geçti;
Toprakla gök arası,
Varla yok arası öyle;
Derken uçtu.
Dıranas yalvarası :

Tanrım ! merhamet et kula.

DEVRİ DİLÂRÂYI CUMHURİYET

Dışarda bayram;
Bayram bize mahrem.
Sultanım, biçarem,
Doldur içelim !

Şarkı da bilirsin,
Söyleyebilirsin,
Güzelsin, belisin;
Doldur içelim !

Ben aşkınla şad,
Sen sineler küşat,
Devir Cumhuriyet;
Doldur içelim !

II
Her yer donandı,
Başım dönendi,
Kadeh nâra yandı,
Yıldız yıldız âlem...

YAZ GECESİ

Göründün yine bu yaz gecesinde
Yer gök, sularında güldüğün havuz.
Kelebek gibi uçmada ruhumuz
Barış dolu bu yıldız bahçesinde.
Ah, umutsuzlukta buluştuğumuz
Bu gece ve bu orman aşka mahsus
Ve biz sanki dünyalar öncesinde
Gibi... dumanlarda, uçkun, vücutsuz.

ESENLİK SİZE

O gün bu gün size özendim
Her yerde; hava, toprak, deniz.
Bir serüvendi; gökteyseniz
Çıktım, yok, yerdeyseniz indim.

İlkin, size içkiyi tattırdım:
Ömür boyunca sarhoşsunuz;
Ne açsınız artık ne susuz.
Sizsiz ben de susuz kalırdım

Size geceyi de öğrettim
Onda düşlerle çoğaldınız;
Yaşantıda yorgun ve yalnız
Değilsiniz; sizi ürettim.

Biterdi belki bir uykuyla
Her şey, ve tadından ötürü.
Gördünüz ki bundan ileri
Bir şey var çağıran tutkuyla.

Çağırdım, çağırdım, çağırdım
Bir böcek gibi titriyerek.
Koştunuz tükeninceyedek
Ha bir adım, daha bir adım.

Sizi ölümle perçinledim
Bana... ve sımsıkı ve sıcak;
Üşürdünüz ah, çırılçıplak,
Ölüm döşeğinde; önledim.

Size yani günahı sundum;
Öptünüz ve güzelleştiniz.
Çirkindiniz ilkin, tek ve pis.
Irmak oldunuz; sizde yundum.

Şimdi olay, hep ya hiç gibi,
Vardan ve yoktan özge bir şey.
Sevgiden de öte bir düzey;
Olmak ya da olmamak belki.

PARKTA SERENAD

İstek ve aşk onları kavramış saçlarından
Sürüklüyordu. Gök mordu;
Ayışığı ihtiyar çınar ağaçlarından
Yüzlerine düşüyordu.

Fısıl fısıl binlerce dudaktı yaprakları
Dalcıkların kuytularda;
Onların da kopmuş birer yaprak, dudakları,
Akıp gidiyor sularda.

Sürükleniyorlardı aşkın sesine doğru;
Aşkın çağrısı tez, kesin.
Bir ateş yanıyordu Sibiryalarında bu
Işıksız serserilerin:

— İçimi gıcıklıyor bu ıhlamur kokusu,
Bu ıhlamur kokusu, ah!
Ya görünmez güllerin kokuları!.. — Hep pusu,
Hep pusu bana, kah kah kah...

— Bir kedi sever gibi okşasın istiyorum
Parmakların saçlarımı.
Bu gece bütün ömrüm yaşasın istiyorum,
Doyur bütün açlarımı!

Birleşelim bu gece tek bir göğüste atan
        Kalbinde bin sevişmenin.
İçsem şu damlayan ayışığını dallardan,.
        Ak südü sanki memenin.

Ölsek bile ne çıkar! tek böyle sarmaş dolaş
        Şuracıkta sabah sabah
Birbirinde başlamış, birbirinde tükenmiş
        İki ölücük... — Kah kah kah...

Erkek susamış yılan gibi sokulgan, kıvrak
        Uzanıyor gözlerine;
Bir şey boşalıyor lık lık lık, kadında sıcak
        Bir kan gibi ta derine.

İHANET

Sık, siyah saçlarının arkasındaydı yüzü;
Dalgalı deniz gibi sarsılıyordu göğsü,
Gördüm onu, dün gece, hıçkırarak ağlarken;
İçinde gözyaşını öğüten bir taş varken,
Garibi, bir yalanı ağlıyordu bu çocuk.

Bir gülümseyiş, yanıp sönen bir ampul gibi,
Derinlikten sinsice ele veriyor kalbi;
Aşk bir yalan üstüne kuruluydu —çaresiz!—
Gene de vazgeçilmez sevgililer gibi biz
Sanki ateşden bir çark üstünde dönüyorduk.

OLVİDO

Hoyrattır bu akşamüstüler daima.
Gün saltanatıyle gitti mi bir defa
Yalnızlığımızla doldurup her yeri
Bir renk çığlığı içinde bahçemizden,
Bir el çıkarmaya başlar bohçamızdan
Lavanta çiçeği kokan kederleri;
Hoyrattır bu akşamüstüler daima.

Dalga dalga hücum edip pişmanlıklar
Unutuşun o tunç kapısını zorlar
Ve ruh, atılan oklarla delik deşik;
İşte, doğduğun eski evdesin birden,
Yolunu gözlüyor lamba ve merdiven,
Susmuş ninnilerle gıcırdıyor beşik
Ve cümle yitikler, mağlûplar, mahzunlar...

Söylenmemiş aşkın güzelliğiyledir
Kâğıtlarda yarım bırakılmış şiir;
İnsan, yağmur kokan bir sabaha karşı
Hatırlar bir gün bir camı açtığını,
Duran bir bulutu, bir kuş uçtuğunu,
Çöküp peynir ekmek yediği bir taşı...
Bütün bunlar aşkın güzelliğiyledir.

Aşklar uçup gitmiş olmalı bir yazla
Halay çeken kızlar misali kolkola.
Ya sizler! ey geçmiş zaman etekleri,
İhtiyar ağaçlı, kuytu bahçelerden
Ayışığı gibi sürüklenip giden;
Geceye bırakıp yorgun erkekleri
Salınan etekler fısıltıyla, nazla.

Ebedi âşığın dönüşünü bekler
Yalan yeminlerin tanığı çiçekler
Artık olmayacak baharlar içinde.
Ey, ömrün en güzel türküsü aldanış!
Aldan, gelmiş olsa bile ümitsiz kış;
Her garipsi ayak izi kar içinde
Dönmeyen âşığın serptiği çiçekler.

Ya sen! ey sen! esen dallar arasından
Bir parıltı gibi görünüp kaybolan
Ne istersin benden akşam saatinde?
Bir gülüşü olsun görülmemiş kadın,
Nasıl ölümsüzsün aynasında aşkın;
Hatıraların bu uyanma vaktinde
Sensin hep, sen, esen dallar arasından.

Ey unutuş! kapat artık pencereni,
Çoktan derinliğine çekmiş deniz beni;
Çıkmaz artık sular altından o dünya.
Bir duman yükselir gibidir kederden
Macerası çoktan bitmiş o şeylerden.
Amansız gecenle yayıl dört yanıma
Ey unutuş! kurtar bu gamlardan beni.

SERÇELER

Bir gün gelir geçer bu geceler,
Tırtıllar tırmanır yapraklara.

Sızmaz damla damla dudaklara
Kalbin kaynağından bu heceler.

Alnı işleyerek düşünceler
Gözyaşları düşer zambaklara.

Ve üşüşür olgun başaklara
Akşamın dallarından serçeler.

YAĞMUR, GÜL VE ELLER

KÖPÜK

Oyun bitti ve her şey yerini buldu.
Akşamla ebedi kızlar anne oldu.
Aynalara bakma, aynalar fenalık;
Denizi, sonsuz olanı düşün artık.
Bir gün beni hatırlayabilirsin ancak,
Güzelsem soyabilirsin çırılçıplak;
Oradayım hep ben, orada, derinde,
Gemilerin ihtiyar köpüklerinde.

M A S A L

Bir masalı hatırlatıyorsun.
Bulutlar tabaka tabaka dursun,
Güneş ağaçlardan sarkadursun,
Geceden yıldızlar bakadursun,
Bembeyaz gemiler kalkadursun,
İki göz iki çeşme akadursun...

HER ŞEY UZAKTADIR

Uzaktadır her şey; gökyüzü, deniz,
Her an peşimizden koşan gölgemiz,
Özlenen limanlar, yanan yıldızlar.
Uzaktadır her şey; anneler, kızlar...

Uzaktadır her şey, hep... yalnız ölüm,
Her yerde, her an yakınımız, ölüm.

GECE

Ah, sen ey, ölüm kadar sonsuz olan
Ve dar bir tabut gibi rahat uyku !
Islak geceyi örtün kalbim, uyu !
Artık uykuyla tek başına kalan

Ruhum gemiler uğramaz bir liman

Bir tanrı gibi her tarafta korku;
İşliyor bütün saatler kurmadan,
Dışarda yağmur yağıyor durmadan,
Görmüyor pencereler sonsuzluğu.

Beni dibine çeker misin kuyu !

Bitti gücüne güvendiğim zaman,
Gökler yakın bir ayrılıkla dolu;
Aynasında yüzüm dalgalanan su,
Nağmesine vurgun olduğum umman.

Al beni rüzgâr ! kül et beni volkan !

Toprakta o baş döndürücü koku
Ve ölüm, gece ucundaki çoban.
Gel yetiş, ey pişmanlık ! işte yaman
Bir gecedir, yaman bir gecedir bu.

O derin gözlerin ne güzel, puhu !

GÖRÜNÜ

Yüzü esrarlı bir adam
Penceresinde bu akşam
Çisentiyle temizlenen
Parlak damların üstünden
Batan güneşe bakmada.
Bir ışık nehri akmada
Şehrin üstüne semadan;
Şakır sessizliği bozmadan
Kanatları altın kuşlar
Güneş batıncaya kadar.
Batıdan doğuya uzanan
Geniş bir gökkuşağından
Sükûn bir rahmet halinde
Arza inmede, inmede
Ve ellerini duaya
Kaldırmada her şey güya.
Penceresindeki adam,
Yüzünde ne sevinç, ne gam,
Alabildiğine geniş
Gözlerini ufka dikmiş
Sanki bir ebediyete
Bakmada hayret içinde.

YAĞMUR

Ekseri sonbahar gecelerinde
Sızarken camlardan ince bir yağmur,
Düşünürüz, her şey yerli yerinde
Ama gözlerimiz niçin doludur ?

Bazen ellerinde gümüş bir tasla
Ümitler yaklaşır bize, bin nazla,
«Kapa gözlerini, der, uyu hazla !..»
Sızarken camlardan ince bir yağmur.

BİR GECEYDİ

Ortalık belli belirsiz;
Gün ağartısı başladı.
Açılacak üstü şimdi,
Nice nice uykuların.

Ya sen nasıl uyanırsın
O derin, hoş uykudan ki
Kapısını araladı
Evren üstü o büyük giz.

Dağılmak üzereydi sis,
Yumuşar gibiydi katı;
Tam bilinecekken "Belki
Uyanıvermek ansızın !..

GÜLLER KAN AĞLIYORDU

Bahçede güller kan ağlıyordu tekmil;
Bir fena gün ki olası gibi değil.
Yapışkan, kekre, pis bir gün, öldürücü.

Nasıl da açıldı birden kanatların !
Dörtnal geliyordu köpürmüş atların
Kurtarmaya bizi çileden, hey gece !

GECEYE KÜÇÜK ŞARKI

I

Rüzgâr, güzden
Yapraklar döktü,
Karanlık söktü
Karşı düzden;
Son ışıklar yüzünde gündüzden.

II

Bir çift kanat
Sesi geliyor,
Ay yükseliyor.
Başka bir tat
Ayışıklı gecedeki hayat.

III

Sevgilim gel
Gece bahçeye,
Ah, gel geceye;
Daha güzel
Gecede yüzün, saçların... tel tel.

IV

Ayda kaldı
Yüzün, söğüdün
Dalında örtün
Kaydı kaldı...
Gece seni ellerimden aldı.

AYIŞIĞI

Yüzün beyaz, abajur yeşil, gece mor;
Esrimiş kalbim, şarkısını söylüyor.
Her yanın avuçlarıma dökülüyor
Çeşmeden akan suyun berraklığında.

Dolaşan bir dudak mı var saçlarını ?
Ay tırmanıyor zeytin ağaçlarını.
Sürü bulutlar gece yamaçlarını
Otlayıp yayılıyor gök kırlığında.

Üzerinden örtüyü mü çekti bir el ?
Gece ayaklarından akıp giden sel;
Seyrine doyulmuyor ruhunun, güzel
Bu manzara gibi, bu ayışığında...

Yeniden yarattı seni gizli bir el !

YAZ GÖÇ EDİYOR

Yaz göç ediyor — Ne yazık, yine güz ! —
Uzak, bilmedik bir ülkeye doğru.
Mor dağlarda güneş doğmadan henüz
Yağdı bahçeme bir yaprak yağmuru.

Hiç kuşkum yok ki, sen şimdi kalbimde
Bir kış uykusuna yatan böceksin;
Yalnız ateşimle ısınacak ve
Yalnız vücudumla besleneceksin.

Yak lambalarını... Dağıt, güz gibi,
Tüm umutlarını... Saçlarını da...
Ve indir yavaşça perdelerini :
Tutsaksın kalbimin odalarında.

YENİ BİR YAZ UMUDU

Bütün yükünü alıp kalkan yaz gemisi
Sularını yarmaya başladı ölümün.
Kızıl yaprak dalgalı sonbahar denizi
Karıştı... söndü son parıltısı gülümün.

"Artık bir pencerenin önünde, ne kaldı
Oturup geçen dünü düşünmekten başka
Ne kaldı yaşamaya üşenmekten başka ?"
Deme. O masalların geceleri geldi.

İşte beyaz yelkeni düşten dokunmuş sal !
Yetişmek üzere düne günlerin peşinde.
Koş, bir ekmek çıkını gibi yanına al
Buluşmak umudunu bir yaz güneşinde.

SONBAHAR

Artık, karanlıkların içine gömülmekteyiz.
Bulutlar sarartacak alnımızı biraz daha;
Karasevdalarını türkülüyor uzaklarda
Çıplak kalan ağaçlar, sürüsüz çoban ve deniz.

Artık solan kırlarda yaprakla örtüleceğiz,
Ağlayan bir göz gibi gök dökecek ruhumuza
Serin gözyaşlarını bulutlardan damla damla
Ve gönül yalnızlığın dolacak hüznüyle, sessiz.

Sen artık yaslayarak kızıl bir ufka başını,
Güneşlerin peşinde, dalgın bakıp gideceksin.
Her yerde ve her akan suyla akıp gideceksin.

Ve doldurup bir özsu gibi kalbimin tasını
Sonbahar tenha yolun, boş dalların arasından
Senin güzelliğini gösterecek aynasından.

II

Çıplak bozkırdan doğru esiyor serin bir rüzgâr,
Boşaltıyor toprağa son özsuyunu asmalar
Kesik bir damardan kan damlıyor gibi muttasıl.

Batılar susuz kalan boyunlarını ve kızıl
Kanatlarını arık ovaya doğru yaslıyor;
Herkes, havada aynı bilinmez şeyi özlüyor.

Ve sen, güneşi altın bir manto gibi giyerek,
Eteklerinde bir yaprak nehri sürükliyerek
İlk yağmurlar altında ve son çiçekler üstünde

Oynar gelin gibisin bu göçebe düğününde...

KAR

Kardır yağan üstümüze geceden,
Yağmurlu, karanlık bir düşünceden,
Ormanın uğultusuyla birlikte
Ve dörtnala, dümdüz bir mavilikte
Kar yağıyor üstümüze, inceden.

Sesin nerde kaldı, her günkü sesin,
Unutulmuş güzel şarkılar için
Bu kar gecesinde uzaktan, yoldan,
Rüzgâr gibi tâ eski Anadolu'dan
Sesin nerde kaldı ? kar içindesin !

Ne sabahtır bu mavilik, ne akşam !
Uyandırmayın beni, uyanamam.
Kaybolmuş sevdiklerimiz aşkına,
Allah aşkına, gök, deniz aşkına
Yağsın kar üstümüze buram buram...

Buğulandıkça yüzü her aynanın
Beyaz dokusunda bu saf rüyanın
Göğe uzanır — tek, tenha — bir kamış
Sırf unutmak için, unutmak ey kış !
Büyük yalnızlığını dünyanın.

BAHAR GÖKLERİ

Meltem mi ki bu esen, renk mi ki, şarkı mı ki ?
Şu dağdan aşağı ak bir bulut salkımı ki
İçime bir buruksu sarhoşluk akıtmada.
Düşler mi ki şu burcu burcu kokan havada,
Renk mi ki üzerimden akaduran bu nehir ?
Kork ! Bahar seni bir al güle döndürebilir
Bir daha göstermemek üzere gökyüzünü.

Ah, bu gökyüzünden bir gün ayrılmanın hüznü.

Yattım coşkun çimenler üstünde uzun zaman.
Kuşlar değil başımın üstünde hızla uçan;
Kardeşlerin yüzyıllar önce kopmuş ahları
Ta sonsuzadek bu bengi gökyüzünden ayrı.
Havada kavuşmanın bayıltan kokusu var;
Durma, durma, gözünün alabildiği kadar
Sar bu şarkı söyleyen, bu danseden evreni
Ve ayırma güzel gökyüzünden gözlerini;
Yaşamak kadar güzel, saf, mavi gökyüzünden,
Bağışlayan gökyüzünden, ebedî gökyüzünden.

ÇINAR

Göklerle kucaklaşan dallarında çınarın
Yeşil bir sonsuzluk ve sevinçleri kuşların...
Nedir bu yaslı özlem, durup dururken, sende ?
Gel, vatan tutalım bu çınarın gölgesinde.

RÜZGÂR

Bu ne yeşil, ne mavi bu, ne sarı ? yolumuzda.
Nasıl koyup gitmeli bu denizi, bu kırları ?
Uğulda, uğulda, uğulda sonbahar rüzgarı,
Bir dal kırabilir misin bakalım, gönlümüzde ?

Bu şarkılar, bu hâlis sözler varken, dilimizde.

YAĞMUR, GÜL VE ELLER

Yel yapraklarımı savurur,
Dört yanım yağmurla örtülü;
Güz vaktim gerçek ya, ne yağmur !

Kafamda hep bir uykusuzluk
Ve masamda bir düşler gülü,
Gecenin içinde, soyunuk.

Ve bir düşünce arasında
Ellerim; beyaz, boş ve bencil,
Bu gül'le gece arasında,

Kopmuş gidiyor dallarımdan...
Hayır, başımdan yana değil
Uykusuzluğum, ellerimden,

HİÇ

Gözyaşı tufanıyle taşıp gidiyor ovalar.
"Nereye bu göç ?"diye sesleniyorum kuşlara.
Bakıp bakıp arada açan geçen güneşlere,
Karım bana soruyor : "Sana ne oldu ? Neyin var ?"
"Hiç" diye susuyorum. Ama bir hoşum, avara.

FAHRİYE ABLA

FAHRİYE ABLA

Hava keskin bir kömür kokusuyla dolar,
Kapanırdı daha gün batmadan kapılar.
Bu, afyon ruhu gibi baygın mahalleden,
Hayalimde tek çizgi bir sen kalmışsın, sen !
Hülyasındaki geniş aydınlığa gülen
Gözlerin, dişlerin ve ak pak gerdanınla
Ne güzel komşumuzdun sen, Fahriye abla !

Eviniz kutu gibi küçücük bir evdi,
Sarmaşıklarla balkonu örtük bir evdi;
Güneşin batmasına yakın saatlerde
Yıkanırdı gölgesi kuytu bir derede.
Yaz, kış yeşil bir saksı ıtır pencerede;
Bahçende akasyalar açardı baharla.
Ne şirin komşumuzdun sen, Fahriye abla !

Önce upuzun, sonra kesik saçın vardı;
Tenin buğdaysı, boyun bir başak kadardı.
İçini gıcıklardı bütün erkeklerin
Altın bileziklerle dolu bileklerin.
Açılırdı rüzgârda kısa eteklerin;
Açık saçık şarkılar söylerdin en fazla.
Ne çapkın komşumuzdun sen, Fahriye abla !

Gönül verdin derlerdi o delikanlıya,
En sonunda varmışsın bir Erzincanlıya.
Bilmem şimdi hâlâ bu ilk kocanda mısın,
Hâlâ dağları karlı Erzincan'da mısın ?
Bırak, geçmiş günleri gönlüm hatırlasın;
Hâtırada kalan şey değişmez zamanla.
Ne vefalı komşumdun sen, Fahriye abla !

EVİÇİ

Süzülür odama her sabah erken,
Bir gümüş ve yayvan tepside gülen
Gözlerinin daha uyku ucunda;
En serin su buhar olur avcunda.
Ve bir rüya gibi sessiz yürürken
Yumuşak zincirini sürüyerekten
Avuç içi kadar ufak odamda,
Sanki küçük kalbi vurur eşyamda.

Her şey yankılanır onun sesinden,
Ayırdedilemezken gölgesinden
Elinin dokunmuş olduğu şeyler
Ürperir, canlanır sanki ve güler.
Çiçekleri sularken akşam üstü,
Bol saçlı başında tembel bir örtü,
Yumuşak zincirini sürüyerekten
Eski bir şarkıyı tekrarlar, neden :
Pencereden selâm verir mendilim
Senden başka yoktur benim sevgilim...

BÜYÜK OLSUN

Ben büyük şarkıları severim; büyük olsun,
Deniz gibi, gökyüzü gibi her şey ve mahzun.
Seviyorsam seni aşk ölümsüzdür gönlümce,
Âşıksam kadınım değil tanrıçasın, ece.
Denizler yolculuğa çağırır durur da beni
Gitmem düşünerek geri döneceğim günü.
Ben büyük rüzgârları severim; büyük olsun
Aşkım da, özlemim de hepsi, her şey ve mahzun.
İnsan bir yanınca Kerem misali yanmalı,
Uykudan bile mahşer gününde uyanmalı.

KEZBAN

Aşkın avlandığı bir zaman,
Sevinçli mevsimi hasadın;
Uzanmış döşeğine Kezban
Uyurdu saçlar darmadağın.

Yalnız uyku örterdi onu :
Çırçıplak; meme, karın, kalça.
Kır perilerinin oyunu,
Başucuna alçalan rüya;

Bir sonsuz şenlikti bu uyku,
Ay güler avluda bakraçtan
Ve onu gözlerdi Köroğlu
Pencereye sarkan ağaçtan.

U Y K U

Beyaz bir kanat üstünde saf başı,
Uyumuş ayışıklarına karşı;
Ne güzel uykuda gülmek... uyumuş.

Uyumuş; bu uyku, uykusu ikiz —
Aynalarda namütenahi akis...
Etmiş bin sevincini terk... uyumuş.

Uykunun bilinmeyen ülkesinde,
Denizlerin, göklerin ötesinde
Ruhu uçan bir kelebek... uyumuş.

Bahtını yaşamakta bir masalın,
İşte yapyalnız, üstünde bir salın;
Çekil, günah yazan melek !.. uyumuş.

SEN VE GÖKYÜZÜ

Bir güzelim sensin, bir de gökyüzü.
Gerisi denizler ötesi, hepsi.
Gökyüzüm gündüzüyle, gecesiyle,
Sen güzelim aşkıyle, neşesiyle
Uyumlu, esgin, elele, ikiniz,
Mutlarla bezer, gönendirirsiniz
Ömrümü, kıyısında bir akşamın.

Bu kutlu anlarında yaşamamın
Solumayı bile unutuyorum;
Sanki ölümsüzlüğü tutuyorum !
Ya o gökyüzü; öylesine mavi
Üstümüzde, öylesine ebedi
O gökyüzü ve öylesine gerçek;
Büyük, büyük, büyük, kocaman çiçek.

TUTSAK

Bir tutsak o, uzun yıllar öncesinden, yüzlerce yıl ötesinden,
Kimbilir, ya eski bir bey hanımı ya da bir hakan gözdesinden.
Yerleredek bir giyside, selvi boylu, samur saçlı, gözler elâ;
Ses çıkarmaz ayakları yürürken, varla yok arası ve hâlâ
Solmamış bir gül elinde, ilk bahçeden alınma, bir kırmızı gül;

Ne kokusu uçmuş... İşte bitmezlik bu ! aşk bu işte; kutlu, eskil !
Zaman zaman, taş ve tuğla duvarları arkasında bir hisarın
Gezinirse de, ay gibi, avluları her gece; bu, tutsakların
Acılara, özlemlere vurgunluğu ve olmazı araması.
Kimi zaman, alır onu bir güveysiz, göksel gelin arabası
Gider; sonra getirir ilk ışıklarla geri ve kızoğlan kız hep.
Öyle güzel, öyle gizli ki bu, ah ! öp diye ağlar bir yankı : öp !

BİR ZAMANDA

Bir yerde, nereydi bilmem, hem var hem yok
Bir yerdeydik işte, ki ordan şimdi çook
Çok uzaklara gittik.

Bizimle birlikte mutluluk, sevgiler,
Düşler, ilkbaharlar vardı, saf ezgiler...
Birden bir anda bittik.

Yarabbi, nasıl güzeldi o serüven !
Daha güzeli, serüvende bir de sen;
Şimdi beyaz ve yitik.

GEÇEN GÜNLER

Günler geçiyor, günler;
Pişmanlığa sürgünler
Gibi geçiyor günler.

Birbiri ardı sıra
Dizilmişler yollara,
Birbiri ardı sıra;
Geçiyor pişmanlığa
Sürgünler gibi günler.

Dökerek ruhumuza
Kara sevgilerini
Günler, günler ve günler
İkiz kardeşler gibi,
Batan güneşler gibi,
Dağ, bulut, deniz, orman,
Yaz ve kış ortasından,
Birbiri arkasından...

Birbiri arkasından
Batan güneşler gibi,
Yelkovan ve akrebi
Döngüsünde durmadan,
Vuran kampanalarla
Geçiyor bütün günler,
Pişmanlığa sürgünler
Gibi günler ve günler...

ATLI KARINCA

Ne çektik böyle gülünceyedek
Eh, şeniz işte hep bu düğünde !
Karım şen bir deliler evinde,
Yirmisindeki hemşirem Van'da,
Babam tahta tezgâhının üstünde,
Ben bir hayal atının sırtında
Ve anam mahzun... ölünceyedek

DENİZİ ÖZLEYEN ÇOCUKLAR

DENİZİ ÖZLEYEN ÇOCUKLAR

Bahar sabahlarında bir, iki, üç, beş, on,
Altın rengi başları altın bir madalyon,
Göğüslerini yelken gibi gere gere
Ve kollarını doğan güneşe açarak
Büyük su'yu özleyen çocuklar, yalnayak
Koşarlar dalgaların koşuştuğu yere.

— Bu bahar toplayınca son güllerimizi,
Coşalım, coşalım, coşalım ! Ve rüzgâr
Gibi denize doğru koşalım, çocuklar !
Umut en güzeliyse dünyalarımızın,
Son cennetine değin rüyalarımızın
Şahlanan bir at gibi sürelim denizi...

Ve denizde bir temiz, yıldızlı gökyüzü,
Büyük su'yu özleyen çocukların yüzü.

ŞEHRİN ÜSTÜNDEN GEÇEN BULUTLAR

Bakıp imreniyorum akınına
Şehrin üstünden geçen bulutların.
Belki gidiyorlardır yakınına
Rüyamızı kuşatan hudutların.

Evler, ağaçlar, sular, ben ve bu an
Sanki bulutlarla bir, akıyoruz;
Onların hevesine uyaraktan
Cenup ufuklarına bakıyoruz.

Biz de hafif olsaydık bir rüzgârdan,
Yer alsaydık şu bulut kervanında,
Güzel'e ve Yeni'ye doğru koşan
Bu sonrasız gidişin bir yanında;

Dağlara, denizlere, ovalara
Uzansaydık yağarak iplik iplik,
Tohumları susamış tarlalara
Bahar, gölge ve yağmur götürseydik.

Bakıp imreniyorum akınına
Şehrin üstünden uçan bulutların.
Gidiyor, gidiyorlar yakınına
Rüyamızı kuşatan hudutların.

VE BÖYLE BİTEVİYE

Vakit dar olsa gerek,
— Hep içim ürpererek
Diyorum —
Vakit dar olsa gerek.

Belirsiz bir âlemde,
— Ekseri penceremde
Bekliyorum —
Bir bahar olsa gerek.

Binmişim bir gemiye
— Ve böyle biteviye
Gidiyorum —
Bir diyar olsa gerek.

BULUTLAR

Yeşil gözlerinde akşamın rengi
Mor gagalarında fecir, bulutlar.

Bitmez tükenmez kuş sürüsü gibi
Dağlar arkasından gelir bulutlar.

Bulutlar binlerce ve dizi dizi
Batı uçlarında dikilmiş putlar.

Bulutlar her akşam içip denizi
Gökkubbede şölen kuran mabutlar.

Bulutlar kuzeyin buz dağlarından
Sıcak vadilere inen mamutlar.

Ve gözlerimize dolup da bazan
Döken içimize zehir, bulutlar !

VE BULUTLAR

Üzerimizde bir kanat sesidir
Geceyi sararken fecir, bulutlar;
Hangi bir diyara gider, kimbilir
Hangi iklimlerden gelir bulutlar ?

Sürür saçlarından onları rüzgâr,
Dökerler toprağa tohum ve bahar;
Solgun yüzümüzü unutmayan yâr
Ve alnımızdaki eldir bulutlar.

Gökyüzü bir sonsuz rüya denizi;
Besleyen onlardır düşlerimizi.
Her akşam peşinde götürür bizi,
Aşarken dağları bir bir, bulutlar.

YAŞARKEN

Ağaçların daha bu bahçelerde
Bütün yemişleri dalda sarkıyor;
Umutların mola verdiği yerde
Geceler bir nehir gibi akıyor.

Baksan bir uzaklık var hangi yana,
Hangi eşyaya dönsen boş bir ayna;
Varmak istediğim uzak limana
Gemiler beni almadan kalkıyor.

Gelmedi gün daha, çalmadı saat,
Daha uçurmuyor beni bu kanat;
Sabırsızlanma, ey kapımda ki at !
Güneş daha gözlerimi yakıyor.

RÜYA

Bir rüya vardı masamdaki güllerde :
Tomurcuklanıyordu bahar dallarda;
Bizimkine benzemez olan illerde
Al bir at üstünde dörtnal gidiyordum.

Kurulmuştu benim adıma bir saray,
Çevresini dolanmış gümüşten bir çay;
Ve açlar geçiyordu hep alay alay,
Sonra sayısız tutsaklarım ve ordum.

Baktım, yaşadığım yer keçe gibi bir çadır,
Boynuma gölge etmiş kanlı bir satır;
Başı bir güneş gibi düşen bahadır
Ve içimde bir korku değil duyduğum.

Koşuyordu sonsuz düzlere bir tren,
Beni bilmediğim bir yere götüren;
Ölüm kıyılarından haber getiren
Bir ak güvercindeydi en son umudum.

Birden küçük çocuktum anne dizinde
Bir yazılar vardı annemin yüzünde
Denizlerden yüzüme vuran esinde
Diz üstü Tanrıya dua ediyordum.

HEYHAT

Neden sonra
Gelin bana, yeniden gelin
Harvurup savurduğum anlar !

Doğrulun mezarlarınızdan
Boş yere harcadığım günler !

Durun, geçmesin zaman, durun
Elimle kurduğum saatler !

Haydi, yola artık, tavlada
Çoktandır beklettiğim atlar !

Emzirin, emzirin açlığımı
Vakitsiz sağdığım memeler !

Açık denizlere çıkın, ey
Koyda uyuklayan gemiler,
Neden sonra...

SABAHIN ÖLÜMÜ

Ömrümde bir kez görebildiğim bir sabahtı
Aşkın büyüsü anlaşılmaz sevincinden,
Giz'lerde doğmuştu, karanlığın içinden.

Fışkırdı bir pınar gibi dünya yüzüne
Işıltılar... güzellik güzellik üstüne...
Bütün yaşamı saracak gibi gümrahtı.

Ama kim derdi ki, bir yıldızdadır bahtı,
Uçan tüy gibi bir vurulmuş güvercinden
Darmadağın, hemen geceye akacaktı.

Gerçek ne kadar öte bir insan bilincinden !
Hiç biter mi sabah ? başlar bittiği yerde;
İki damlası olsun vardır, bir yerlerde.

AĞRI

DAĞLARA

Gel ! Seninle yüce dağlara çıkalım;
Yalnız yüce dağlar benim aşkıma eş.
O dağlar, hani her gün doğar ya güneş,
Orada. Orada eğemen o iklim.

Köroğlu gibi hür yaşarım orda ben.
Ne isteklerime vurulmuş pıranga
Ne de aşkın sonu vardır o dağlarda;
Sen var, ağaçlar gibi her yıl yemişlen !

Boşuna sarmaz şu belini kollarım,
Gebe kalırsın her tutup öpüşümde
Ve bir gün taze bir kanla iner kente
Bir boz kurt sürüsü gibi oğullarım.

Gel ! Seninle yüce dağlara çıkalım,
Gör, kartalların havada akışını.
Yıllarca kızılı sarsın bakışını,
Aysız gecelerde ateşler yakalım.

İnsan çilesini almaz oldu aklım
Soyun, şehrin sana giydirdiği gömlekten,
Yakın dostlarına bahs aç ölmekten
Ve gel benimle, kaçalım kaçalım...

Sıra sıra ufukta alınları ak
O dağlar, ötesi mavi gök, tanrılar...
Toprağa, ateşe, suya dönüş tekrar
Havada başıboş tüy gibi uçarak.

AĞRI

Vardım eteğine, secdeye kapandım;
Koşup bir koluna sımsıkı abandım.
Karlı başın yüce dedikleyin yüce,
Sükûn içindeki heybetin gönlümce.
Devce yapında ilk rahatlığı duydum.
Şifası mı ne ki ruha bu ilk yudum
Hayâl arkasında boş çırpınışların.
Sen uygun bir vakti gelince rüzgârın
Sonsuzluğa doğru kalkacak sihirli
Bir gemi gibisin göklerde demirli
Ve ben rıhtımında bekleyen tek yolcu...
Düşüncemizin en haksız, en korkuncu;
Açan o ağulu çiçek delilikte,
Giren sır mezara cesetle birlikte,
Şüphe; o bin çeşit çilenin yemişi,
Yılan ağzındaki elma... Ey, ateşi
En derin yerinde gizli gizli yanan !

Seyrediyor ruhum kar balkonlarından
İnsanın göresi olmaz manzarayı
Ve aklın o uçsuz bucaksız sarayı
Yıkılıyor... Duygu bir kartal hızıyla
Fırlıyor engine sevinç avazıyla
Bulutlar ne güzel bulutlardır onlar,
Hep öyle başımın üstünde dursunlar
Menekşe rengi, kan rengi, toprak rengi...
Asılı kalsın hep bu yağmur hevengi.
Dünyayı saran bu gece ne gecedir,
Yıldızlardan yağan ışık ne incedir !
Yansın o yıldızlar, bitinceye kadar
En derin uykular, en tatlı uykular.

Ey, gökperdelere şahlanan tanrısal !
Eteklerindeyiz işte. Ve bir masal
İçinden gelmişiz sana, atlı yaya,
Attığımız okta kısmeti bulmaya.
Yitik, perişandır elbet bencileyin
Pişmanlığa ırgat olup geceleyin
Günle bahtın çağrısına koşan kişi.
Ah, iç sıkıntısı ! sen ettin bu işi.
Zevk, o yosma kadın eski bir bahçede
Ayaküstü günah işlenen gecede
Bir susuzluk kadehi sunmuştu bana :
Yüzümü maskesiz gösteren ilk ayna.
Yel alsın götürsün bütün o geçmişi,
Büyülü kadehin zehrinden içmişi
Serin yalanında kandırmaz her pınar.
Dindirir miydi ki en tatlı rüzgârlar
Bende gizli gizli başlamış ağrıyı :
Bu, rüzgâr ve gemi uğramaz bir kıyı
Ya da bir teknede açılmış bir delik;

Hangi pencereye koşarsan ahretlik
Bir gökyüzü, siyah, güneşten habersiz,
Her adım attığın yeri basan bir sis.
Hangi yana baksam onu görüyorum :
İnancın kaydığı bir dipsiz uçurum;
Günah kapılarının aralandığı,
Tanrıların bile avaralandığı
Şaşkın, çaresiz bir insan kaderince.
Güneş ! güneş ! güneş ! ey, ölümsüz ece !
Sana tapınanlar kardeşimdi benim;
Güneş ! güneş ! ben sana doğru gelenim,
Kucakla beni, tanrıça, sev, sar beni,
En yırtıcı, en aç hayvanların ini
İçimin göz görmez mağralarına gir;
Senin girmediğin yerde haset, kibir
Dert, kin, yalan, ölüm, korku ve işkence,
Çakal seslerinden örülmüş bir gece,
Teneşir başında oynaşalı çirkinler
Engerek düğümü doğuran gelinler,
Zina şöleninde beynin nöbet nöbet
Cehennem halayı çeken bin iskelet
Ve yaprak indiren ağaçlar baharda...
Senin bağışından yoksun kucaklarda
Çocuklar kertenkeleyle bir biçimde.
Ağrı'ya eş bir dağ olsaydı içimde
İlkin şu gönlüme doğardın her sabah,
Daha her yer geceyken sarardın, gümrah
Sarı saçlarınla benim varlığımı,
Kendimde taşırdım kendi taptığımı...
Ağrı'ya eş yüce bir dağ yok içimde
Ne kadar cüceyim dert ve sevincimde !
Kaplamış gözümün gördüğü her ufku
Umutsuz, zifiri bir gece, bir korku.

Ah, yazık ki bütün insanlık güneşsiz.
Ey ateş, nasıl da seni yitirmişiz !
Bu yalnız inilti esen manzaradan
Bir çaresiz ay'dır sallanan aradan;
Işık tuttuğu her şey bir taze yara.
Onmaz bu gece. Bırak karanlıklara !
Can yiğitliğini yitirmiş, kalp aşkı
İlenişlerinden insanın bir şarkı
`Tutmuş dört yanı, bir çirkin ağıt, eski...
Ah güç de değildi bahtiyarlık belki;
Üstümüzde deniz gibi bir gökyüzü
Bir şemsiye gibi açtı mı gündüzü
Altında her kalbe esenlik payı var;
Bizimdir, yelken açmış giden bulutlar,
Vurup alnımıza serin gölgesini,
Bizimdir bu koku, bu renk dolu sini
Üstünde seslerle ışıklar kamaşan;
Bizimdir bu zafer, bu beste ve bu şan.
Şu aydın, ferah ve rahat gök altında
Her kazazedenin müjdesi bir ada,
Her gülüşe ayna bir gölek kenarı;
Koparırken elin taze meyvaları
Öyle kolaydı ki yaşıyorum demek;
Soframıza konmuş bu doyulmaz yemek
Niçin bir zehirli kaşıkla yenmede ?
Ağrı ! başına boz bulutlar inmede.
Ne ki bu cendere, ne ki bu sonsuzluk,
Bu köpüren sular ve geçmez susuzluk...
Kim şu vurulmuş yatan, ova boyunca,
Bir kan çeşmesine açık durup avcu ?
Çile pazarında cana pey sürümü
Çözmek mi istemiş o çetin düğümü ?

Korkunç bir ezgide çatlayan bu kamış
Yitirdiğimiz bir cennet mi aramış,
Ölümsüz barışa gülen şafakları,
Lezzet ve esenlik tüten ocakları,
Ömre öpüş tadıyle uyandığımız,
Tanrısal bir çıra gibi yandığımız ?..
— Dağ ! senin yandığın gibi bir vakitler —
Vuran bir toz parçası değilse eğer
Küçük gövdesine budur giren ölüm,
Onun yüzünü bizden çeviren ölüm...

Sen ey, oyununu en güzel oynayan !
Hangi kıvılcımla fışkırttın ruhundan
Bir gün söndürdüğümüz kutsal ateşi ?
Ey sen ! ölümden çok hayatın kardeşi
Dirilttin nasıl bir mucizeyle tekrar
Her şeyi, dostluktan düşmanlığa kadar
Ve geri getirdin o sürgünlerini ?
Nerde buldun tekrar eski günlerini
Zamanlar içinde yitmiş kardeşlerin
Ve en güzelini sönmüş ateşlerin,
Kalbimin o kadar sevdiği o gülü,
Ölüm ötesinin mutlu tahayyülü
Evrensel cümbüşü, yaşama şevkini,
Bizden gidenlerin bir gün en yakını
Ümidi ve şafak kanatlı neşeyi,
O aşkı, o tadı, o gülümsemeyi ?..

Ey boş gecelerin dadı ayışığı !
Salla, salla hüzün uyuyan beşiği
Söğütlerin nazlı dalları içinden
Ki o altın saman yolları içinden
Bir sabahı özleyen şu taze kadın
Yatsın başyastığına anılarının;

Bir makina sesiyle işleyen kalbi
Alıp gezdirsin onu bir gemi gibi
Düşlerinin durgun, mavi denizinde.
Beni de hep kendi kendimin izinde
Fenerinle yolumu aydınlatarak
Barış çeşmesini aramaya bırak,
Budur yaşadığın sürece görevin;
Gecelerin birinde, solgun alevin
Güne yenilmeye başladığı zaman
Üstüne başımın düştüğü kitaptan
Eser Mevlânâ'nın üflediği rüzgâr...
İşte, gam türküsü söyleyen kamışlar
Rüzgârından gördüğüm ova boyunca.
Bu bir düştür belki, insan uyanınca,
Gözlerinde kalır serabı bir ömür,
Her şey bu ışıltı ardından görünür
O insana; sevmek, yaşamak ve ölüm.
Seni uykuya çekip götüren elim
Kadınım, ayışığı içinden şu anda
Aldanış diye ne varsa bir insanda
O daldan tutuyor... Böyledir bu. Kader
Kavuşur sabaha en uzun geceler
Ve serin durur her avunuş testisi.

Rüzgârlar başladı. Sonsuzluk gemisi
Önünde köpürüp şahlanmada engin;
Yolcusu olduğun nihayetsizliğin
Bir ucu Allahta ve sende bir ucu.
Başlıyor serüvenlerin en korkuncu:
Gökyüzüne doğru yürüyen yeryüzü,
Barıştıran sınır geceyle gündüzü;
Ey sonuca doğru ilkuçtan gelen Dağ!
Göğü perde perde delip yükselen Dağ!

GÜVEN

İniyor Ağrı'nın başına boz bulutlar;
Kapını sımsıkı kapa, gir de içeri.
Yolun geçidini kar kesti ve aç kurtlar
Bahçenden içeri süzülür geceleri.

DAĞIN ARDINDA GÜNEŞ BATTI

Dağın ardında güneş battı
Çömelmiş kapı eşiğinde
Anam yün eğirir batı vaktı.

Ninnidir tüten bacalardan
Gelini sallar beşiğinde
Ya bir haydut, ya bir kahraman.

ELİF

Elif kara taştan bir köyde yaşıyor,
Bir damın sazı, bir ocağın ateşi;
Her akşam kanlarla batan bir güneşi
Başında ağır bir taç gibi taşıyor.

Süt emmiş Elif en eski destanlardan,
Masalların altın beşiğinde uyumuş;
Elif bir mağrada geçmiş zamanlardan
Uğrun uğrun esen ninniyle büyümüş.

Ne kadar güzelsin Elif, dağın kızı !
Derin ıssızlığın kokusuz çiçeği !
Ey, sevincinde bir büyük geleceği
Muştulayan içki, bin yılın kımızı !

Elbet bir ömre tek sözüdür kaderin;
Ağrı'nın ak şafağı söken alnında
Mutlu kıyıları kayıp cennetlerin,
Elif ! sonsuza gebe kız, tek tanrıça !

OSMAN BİNBAŞI

Duman duman olmuş Ağrı'nın başı.
Takibe gidiyor Osman Binbaşı;
Uzaktan uzağa, geceye karşı,
Atının nal sesini aman aman
Cafo dinlesin !

Gölgeler uzanmış eşkıya hallı :
Ellisi ölü yüzlerce yaralı...
Sana da, bana da bunun vebalı
Bas kurşunu Binbaşı Osman Osman
Dağlar inlesin !

DAĞDAN AŞAĞI

Ben olmasam insansız bir dağ;
Hep karlı, rüzgârlı, bulutlu,
Allahsız ve şeytansız bir dağ,
Dilsiz gökyüzüyle kısıtlı.

Bu dağdan aşağı baktığımda
Hayret ! ne kadar cücesiniz,
Ne kadar çelimsiz ve hurda,
Karınca kaderincesiniz;

Kolan vurup salıncağında
Bir aldanışın, deli deli
Gülmektesiniz; sözüm ona
Yaratıkların en güzeli !

HER ŞEYİN UZAKLAŞTIĞI SAAT

HER ŞEYİN UZAKLAŞTIĞI SAAT

Kanı çekiliyor evlerin,
Eriyip dökülüyor damlar;

Şimdi rüya görür damlarda
Soluk, uzun yüzlü adamlar.

Bir kanat yumuşaklığıyle
Göklerden indi mi akşamlar,

Sonsuzlaşan yollara dalmış
Tasalı gözler olur camlar;

Bekler camların arkasında
Soluk, uzun yüzlü adamlar.

BİTMEZ TÜKENMEZ CAN SIKINTISI

Bir bıçak saplı durur göğsünde,
Hangi su tasına uzansan boş;
Hangi pencereye koşarsan koş
Aynı siyah güneş gökyüzünde.

Aynı siyah güneş, aynı siyah,
Aynı susayış, aynı koşuş, aynı...
Of... hep aynı şey, aynı şey, aynı şey,
Aynı, aynı, aynı, aynı, aynı...

BEZGİNLİK

Artık bütün yollar sapa ve kilitlidir;
Açmaz bu kilidi ne dua, ne şiir.
İşte yayılıyor odamıza fecir,
Tüterek Meryem'in pişirdiği çorba...

Ah, omuzlarıma urba ağır gelir.

Serp onlara anbardan bir avuç arpa
Kuşlarım geliyor kanat çarpa çarpa.
Değil mi ki yollar kilitli ve sapa,
Oku, güzel Yusuf'u öven Mezamir...

Ey gece ! kapını üstümüze kapa

A Y N A L A R

Gençliğimi kaybettim birtakım odalarda;
Kaybolan gençliğimi aradığım aynalarda
Ölüler dolaşıyor böğürlerinde elleri,
Aynı şeyi arayan akraba hayalleri.
Yalnız taze bir kadın yaşlılığı arıyor;
Yaşlılığım ! yaşlılığım ! diye yalvarıyor.
Sırları dökülüyor baktığı aynaların;
Söndürüp yürüyor bir bir aynaları kadın.

BİR KAVSİN ALTINDA ŞEHİR

Her gün biteviye bu ihtiyar kentin
Kaldırımlarına yağar mavi tüyler
Her gece ya bir gitar ya bir mandolin
Biteviye, hüzünlü bir şarkı söyler.

Dar dar sokakların pencerelerinde
Birer kuş oturmuş ihtiyar kızlardan,
Sabırla, özenle ruhun kederinde
Örerler bir kara kefen yıldızlardan.

Apartmanlar sarı ayın mahrutunda
Başbaşa vererek kollarken havayı
Dostlar bir ışık ve gölge hududunda
Soyarlar, soyarlar bir siyah meyvayı.

Minarelerse bu şehrin birer kolu
Gibi gökte Rabbı işaret ederler
Ve her şeye baskın bir gece, korkulu —
Bir Kervankıranın altında ilerler.

BİR SOKAK

Dün gece lambaların kör ışığı içinde
—Herkes ömründe bir kez olsun o yoldan geçer —
Bir sokağa düştüm ki her köşede bir gölge,
Her pencerede bir baş, her kapıda bir fener.

Onların iki yana dizili yüzlerinde
Kalmamış gibiydi bir damla ışıktan eser
Ve körler gibi, sanki elleriyle derinde
Yitmiş hayallerini arıyorlardı yer yer.

Balkonundan sarkarak biri : "Yavrum, diyordu
Hatırlamaz olmuşsun artık eski karını;
Göğsümde geçirdiğin sevda akşamlarını."

Biri memelerini gösterip gülüyordu :
"Pencereme bakmadan geçme öyle, güzelim !
Ben Leyla'dan sevdalı, Zeliha'dan güzelim..."

ADAMLAR

Sönmüş saçlarında son damla ışık,
Bir düş'ün içinde gibi her akşam
— Ve yüzleri duman kadar dağınık —
Geçer bu sokaktan binlerce adam.

Umut gözlerinde ölü bir bakış,
Çığlık bir bükülüş dudaklarında;
Bulamadıkları nedir ki, yaz kış
Dolaşırlar şehrin sokaklarında ?

Sanki yalvaran bir duadır onlar,
Belki tanrılara açık vesvese,
Bir nehir. Bu nehir her akşam akar
Derinden ruhları çağıran sese.

AYAKLAR

Ölmüş o, ayrı düşmüş sürüden,
Ayakları dışarda örtüden.

Ölmüş herkes gibi ölen insan,
Yalnız ayaklar kalmış yaşayan.

Ardından ölüme düşen başın
İki kardeş bakakalmış şaşkın.

Burada ansızın susup kamış
Koyunları başıboş bırakmış.

Der ki, bu ayakları görenler,
Başım değişmiş düşünen meğer,

Ayaklarım, az gide uz gide,
Ayaklarım, ümitler peşinde !

Yolcu ölmüş; işte ayaklar hür !
Yolcu ölmüş; ayaklar düşünür...

MELODİ

O her gece bir çocuk.
İçinde korku sesler;
Gezinir boğuk boğuk
Bütün gece bu sesler.

Yankılanır derinden
Boş mağralar içinden;
Daha duru teninden
Sesler, dupduru sesler.

Sofadan akseder : Gel...
İçten aksederler : Gel...
Nabzını tutar bir el,
Nabzında vurgu sesler.

Neden bu buz gibi ter ?
Nerde mercan terlikler ?
Kapanmış da kirpikler
Hâlâ bir tutku sesler.

Gizleme kederini
Örtüp kirpiklerini;
Gömecek bir gün seni
Bana bu kuru sesler.

DÜNYAYA VE İNSANLARA DAİR

Gönlümüzden esen bir uygun rüzgârla
Açılır engine kafile kafile
Vurup alnımıza serin gölgesini,
Ağustos böcekli yaza dalgasını
Bulutlar.

Bilir misiniz, bizden uzaktakiler
Neler taşır size her gün şu gemiler ?
Aşarak binbir dağdan, engin denizden,
Bilmedik yerdeki kardeşlerinizden
Umutlar.

TESTİ

Dolu bir testi idim ben,
Başaşağı ettiniz beni;
Eh, boşalıverdim derken...
İyi mi ettiniz yani ?

Sevgiler vardı içimde
Ezgiler vardı, iyilikler...
Boşaltıverdiniz, hem de
Düşürüp kırmaktan beter.

Hoş, yine bir testiyim ben,
Yine varım ama bomboş.

SOFRA

Her birinin saçları alnında
Islaktı, yanakları yangında.

Biri, başını bir taşa dayadı,
Orada bir daha uyanmadı.

Ötekisi, bir yatsı ezanı
Kapadı ruhunun kapısını.

O da, bir bayram gününde gibi
Gülüp... derken konuşmayıverdi.

Şimdi hafızamda buluşurlar,
Günlük ekmeklerini bölüşürler,
Gülüşürler...

GERÇEK

Uyandığı zaman gökte yıldızlar
İnsan düşünür : belki de Allah var !
Tanrısal bir öpüştür söken şafak.

Ne hoştur insanın bir gül açası,
Koşan göklerde kuş gibi uçası,
Bulutlarla yağmur olup ağlamak.

Gitmek, sona ermeden... bir zamanda...
Başıboş bir tekne gibi ummanda;
Fırtınalarda ne yelken, ne bayrak.

Fakat beni sen uyandır, ey zekâ !
Bak, işte önümde her günkü çorba,
Ekmek, kaşık ve kâsesiyle bu aşk.

Sarhoş eden, davet eden bu olum
İçinde ben salt bir adem oğluyum,
Korkan, ölüsünü hatırlayarak.

Ey, ışığın boşandığı gerçek düş !
Bütün zamanı kucaklayan öpüş;
Yaşamak... eken insan, veren toprak.

SOKAK

Sokakta gün, sokakta gece,
Ben sen o biz kuş ve karınca.

Sokaktan gelir vehimlerim,
Sokakta geçer bayramlarım.

Sokakta kibarlar, sakatlar,
Alaylar, düğünler, tabutlar.

Sokakta ağlanır, gülünür,
Hayal kurulur ve ölünür.

Memelerinde keder sütü,
Şairi sokak anne büyüttü.

Sokaktan işitti her gelin
Seferberlik haberlerinin

Gecede ayak seslerini...
Çiziyorken kavislerini

Ay, güneş, yıldızlar, koşarak,
Unutuş da sendedir, sokak!

SAAT, ZAMAN VE KİŞİ

Saat çalar, zaman yürür,
Ben susarım, otururum;
Saat çalar, zaman yürür.

Geçer günler, aylar, yılllar
Ve yüzyıllar, ben dururum;
Geçer günler, aylar, yıllar...

Zaman kesin; bağışlamaz !
Bulur beni; ben ölürüm.
Zaman kesin; bağışlamaz.

Sarkaç gelir, sarkaç gider;
Yok m'olurum, var m'olurum ?
Sarkaç gelir, sarkaç gider.

Tutsak, tutsak, tutsak, tutsak...
Her şey tutsak ve de ölüm;
Ve de ölüm, her şey tutsak,

Günler tutsak gecelere,
Ben de sana ey bir ömrüm,
Ben de sana ve boş yere.

1939

Bin dokuz yüz otuz dokuz :
Karanlıkların içinde
Ölülerle yaşıyoruz.

Puslu havayı sever kurt;
Kaplamakta gök yüzünü
Kurşundan ağır bir bulut.

Her şey uyuduğu zaman
Kıracak zincirlerini
Gecede uyanık duran.

BU KÖYÜN
BİR GARİP KİŞİSİ

I

GÖKYÜZÜ

Bu köyün bir garip kişisi
Dedi; tatsız tutsuz gidişi,
Bakma baharına, güzüne.

Görürsün, dağları yücedir;
Velâkin sen başını çevir,
Aldırma doruğuna, düzüne.

Burada salt gökyüzüne bak
Bulutlar ağan, duru, uzak
Gökyüzüne, dost gökyüzüne.

O giderir susuzluğunu,
Gökyüzü; o, sonsuzluğunu
Sütü gibi emziren anne.

II

YAĞMUR

Bardaktan boşanırcasına bir yağmur
Dertli yüreğimin başına yağıyor.

Garip kişi eyitti : hey ulu Tanrı !
Dil söylüyor bize bu güz yağmurları.

"Bir yudumluk sabır ilettim denizden
Gurbetlerin alıp gittiği şey sizden.

Yitik gönüllerin yardımcısı olur
Bulutumdan çisil çisil inen huzur."

Bütün tasaları arıtan bir yağmur
Oraya buraya, her yere yağıyor.

Ve garip kişisi köyün, avucunda
Yağmur içiyor bir kanmazlık içinde.

III

MAŞAR DAĞI

Bir kuşluk vaktıydı, bahardı.
Yollarda çiçek dere dere
Kişi, Maşar Dağı'na vardı,
Baktı doruğundan düzlere.

Göz alan bir güneş doğardı
Gökçegelin gibi Ağrı'dan.
Ve iki yüce dağın ardı
Kızıl bir lâleydi Tanrı'dan.
İçimde sanki sen esersin
Tanrım ! Garip kişi kuş ola,
Seni bir yerde bulmak için
Kendini dağdan aşağı sala.

Sen bu doyulmaz evrendesin;
Ama nerdesin ? Hangi pınar
Başında, hangi ormandasın ?
Nerde bahçenden uçan kuşlar ?

Boşluklarda Seni arıyor
Dağ bir yanda, kişi bir yanda :
Bir yaralı hayvan bağırıyor
Senden ayrı düşen insanda.

IV

MEKTUP

Dost, dost diye deli derviş gezdiğim,
Bir ağladığım, bir güleyazdığım,
Adını dağa taşa kazıdığım

Benim bir tanem dost, gözümün nuru!
Tutmaz elim, topal ayağım uğru,
Amansız kara bahtımdan ötürü

Kan ter dolandığım yollar gölgesi.
Kara ekmeğimin akça mayası,
Susayınca çağıldak sular sesi,

Ay aydınlığım, gün ışığım, canım,
Bayramım, bolluğum, yemişim, yenim
Göz yaşımı gözden gizli silenim!

Pek garipçe kaldım köyümde ıssız,
Otsuz ocaksız, akılsız, ayvazsız.
İki elin kanda olsa durma tez

Dağ başını duman almadan beri,
Eyüp sabrım, eyi düşlerim yoru,
Yet bu yana ! avarayım, yet, yürü!

V

TATLI ZAMAN

Tatlı zaman ! ne uzaklara kaçmışsın.
Sanki bütün kadehlerimi içmişsin.

Beni bir pencerede koyup akşamla
Zevki bol bir başka sofraya geçmişsin.

Son aydınlığınla yorgun gözlerime
Yangın gibi bir de gökyüzü seçmişsin.

Bir rüzgâr, ağaç ve su kargaşasına
Kapatamadığım bir kapı açmışsın.

Kısaca, bu altüst, bu ıssız bahçeden
Tatlı zaman ! derken nasıl da uçmuşsun !

VI

AĞIT

Bir sevdiğim güzel vardı, bu evrenden vazgeçti;
Sevdiğini yitirenin hali nice olur belli.
Fidan boylum, güvercin bakışlım, şimdi n'etmeli
Sevip kokamadım, doyamadım; benden vazgeçti.

Benim varımdı o, benim tadım, benim ereğim;
Direğimdi, kırıldı da çöktüm, bir oldum yerle.
Çığrış canım, kuşlarla, böceklerle, bitkilerle;
Gel sevdiğim, gel güzelim, gel gülüm, gel direğim !

Rüzgârlar üşüttü onu, kuzeyden esen yeller,
Boz bulutlar öyle benzini soldurdu, dert değil.
Bir sanırım, bu sümbül o sümbüldür ! elbet değil.
Nazlı çiceklerle bile açmaz onu bu iller.

Bu gamlı güz akşamı, yola düşmüş hali midir ?
Edalı boyuna göz mü değdi, dil mi uzandı,
Ya ala gözlü görke yüzünü kimler kıskandı,
Üzerine eğildiği sular vebali midir ?

Garip kişi ! gez git gayrı bu dağları dul, mahzun.
Bu dağların güzeliydi o, güzellerin hası.
Elbet garib olur garip kişinin yavuklusu;
Büker de boyuncağzını kor gider melul mahzun...

VII

AKAR ÇEŞME

Bir akar çeşmeye vardım,
Suyundan içtim bir yudum.

Ne şifalıymışın çeşme,
Gelmiş geçmişi unuttum.

Bir uyudum, bir uyandım;
Düştü karnımdaki kurdum.

Günah kirli, kehle yüklü
Çamaşırlarımı yudum.

Ne hoşca bir dünya idi,
Gök kıyısında dururdum.

Başım esen, gönlümse şen,
Hemen yanım sıra bahtım.

Eller cepte, bir ıslığa
Kapanmış iki avurdum;

Gök altında karıncadan
Ta Allahacak hududum.

Olmaz kente varan yolda
Sana etim, ona budum.

Gayrı kodunsa bul beni
Ne bir yapım, ne taptuğum...

Güneşden bıkınca derim :
«Gel üstümü ört bulutum».

VIII

YEMİN

Aynı şey ikisi, ömür ve ölüm.
Yüce dağ başında bir konca gülüm,
Eteğinde nazlı bir ceylanım var;
Gülümü koklamaya peymanım var,
Ceylanıma kavuşmaya zamanım.

Dağın ardında bir nazlı sultanım,
Tavlamda doru bir küheylanım var;
Küheylana binmeye zamanım var,
Sultanıma kavuşmağa peymanım.

Sabır, sabır, sabır, al küheylanım !
Bakıp bakıp eşindiğin Ağrı'dır,
Ovada akan suyun rengi sarıdır.

ATLILAR

Nehir gibi akıyor nalları altında yer,
Geliyor köye doğru kan rengi biniciler;
Bir an miyop gözlerim aldanmıyorsa eğer
Yanıp sönüyor bakır gökler kılıçlarında.

Bulutlar atlarının yelelerinde uçar;
Gül gibi bir gülüşle dudaklarında, rüzgâr
Kanatlarıyle bize doğru gelen atlılar
Zafer getiriyorlar alınmış hınçlarında.

BAYRAK

Şehirlerden şehirlere
Uçtu, kuş gibi, bir haber :
Bayraklar açmada fecre
Şarkının her vardığı yer.

Kaldı birdenbire step
Yalın ayaklar altında;
Yürü ! bayraklar altında,
Yürü ! davullar çalsın hep.

Önden gidene bir kurşun,
Aldı bayrağı ikinci...
Ve yiğitlerin en genci
Düştü sonunda yokuşun.

İnsan doğunca bir defa
Andırır kırılacak dalı;
Ölecektin nasıl olsa,
Öldün, alnından vurulu.

Ne toprağa gömülmektir,
Ne ruhun uçması tenden !
Ölüm, ölüm, gülerekten
Bir bayrak altında ölmektir.

YURT

Doğuda bir yurdu vardı ozanların,
Her gece uykumda bir nal şakırtısı;
Serüvenlerini anlatır şarkısı
At üzerinde ölen kahramanların.

Eğemen olduğu yer eski Hanların,
Elden ele gök bir bayrağın yalkısı;
Havada yalın bir kılıç parıltısı
Korur düzenini geçmiş zamanların.

Yaşadım sanırım ben orda bir zaman,
Çıplak atlarda bir kadınla yan yana
Bozkırlar boyunca çıkmışız akına.

Kimbilir şimdi nerde ? hangi yıldızda ?
Ve hangi obada ? İçtiği kımızda
Beni anar mı ki o, dişi kahraman ?

STEP

Ey bir at üstünde doğduğum memleket,
Oynadığım vadiler, geyikli ve sarp.
Kızıl bayrakların uçuştuğu serhat,
Davullar ve kefasinde çırpınan kalp !

Yaylının rüzgârlanıp duran örtüsü,
Karasız deniz gibi boş bir gökyüzü;
Bir uçtan öbür uca Yemen türküsü,
Öten çıngırak, koşan atlar ve step...

Ah, sonsuz Anadolu'm, sen ! Sen, sen, sen hep !

İKİ YALNIZ AĞAÇ

İKİ YALNIZ AĞAÇ

Garip bir su kenarında iki ağaç;
            Genç, dinç, anaç...
Diyecekleri bir şey var; var, varsa da
Söylemez, susarlar hep — ölü ya da sağ.

Gör ki, gün batınca yıldızlara karşı
            Salınışı
Ağaçların; söylenecek nesi varsa,
Nesi yoksa apaçık — ölü ya da sağ.

Bir su kenarında iki ağaç hali,
            Yere mıhlı;
Diyecekleri bir şey var; var, varsa da
Demişler, dememişler — ölü ya da sağ.

KADAVRA

Bir gündü; yukarda gök, maviliğinde,
Aşağıda yer bolluk, kişi dirliğinde;
Doğanın insanla barıştığı bir gün.
Tam özgürdü kalbim, ne mutlu, ne üzgün.
Aylardan bir Mayıs ayı mı, Eylül mü,
Şu ilerdeki kırmızı, kan mı, gül mü...
Birden, nasıl oldu, n'oldu anlatamam
Toplumundan hızla ayrılan bir adam,
Bir ceset fırlarcasına bir kabirden
Koptu yeryüzünden. Ben'im o, ben... birden
Ne eve sığar oldum sanki ne barka
Bir irilmişim ki gökdelen baraka.
Daha kocamandım bir devden mutlaka;
Bir kolum garba uzanık, biri şarka,
Sanki masallık bir kuş; bir yeşil Anka
Gövdem ! sanki bir su yürümüş bir arka,
Bir sel bu, ki dağdan taştan aka aka
Beni benden götürmede. Korka korka
Baktım boş gövdemin görüsüne, baka
Kaldım üç çizgimin yasıldığı ufka...

Bir kadavra orda, yeri göğü örten
Bir kadavra, çırılçıplak, tamtakır : ben.
Oysa ki eksilen nesne yok olumda
Ne tartıda, ne sevide, ne ölümde.
Ama gör ki ben ben değilim, ben başka...
Vah ! uyup da güneşlerle dönen çarka
Yitiren yok mu özünü benden başka ?
Böyle şey olur muymuş hiç, böyle şaka
Şu gövdemin bana ettiğine bak a :
Bir büyüdü, bir büyüdü düşe kalka.
İmdi, yeryüzü kişiye dar, gök yuka.
Öyle kocaman ki giyeceği hırka
Ne makas var onu biçmeye, ne culka.
Gör ki düşer düşmez bu delice aşka
Aynalar da uçup kaçar halka halka.

Oysa, toprak cömert yine, sular diri
Tanrımızın yüzü güleç, talih iyi.
Yeryüzü halkının bahtı yâr bir günü,
Evrenle o binde bir olan düğünü,
Hayvanla, bitkiyle sarmaş dolaş bütün;
Bir donanma günü, bir şenlikti o gün,
Yıldızlar uçuşur, dönenir güneşler...
Ama, can ? canım sularla gitti gider
Koyup ortada bu akçıl kadavrayı,
— Eyvah, eyvah ! — yerlerden, göklerden ayrı.

KARGALAR

Gözlerinde ölen güneşin yası,
Okuyaraktan bir ölüm duası
Ovalara doğru alçalmadalar,
Kargalar bir garip org çalmadalar.

Tasalı baş şimdi yorgun koldadır
Ve sular Tanrıya varan yoldadır;
Gün bir mezarlıktır sanki, bulutlar
Kızıl bir toprağa dikilmiş putlar.

Okuyaraktan bir ölüm duası
—Gözlerinde ölen güneşin yası—
Beynimize doğru alçalmadalar
Ebedi azaptan inen kargalar.

BİR TREN YOLCULUĞU

Bir tutamlık ışık kaldı akşama,
Derken bir yarasa asıldı cama;

Dizildiler usanç, haset, korku, kin;
Mezarda iskelet bile tedirgin.

Bir uçurum gibi göçen düşünce;
Dönmeğe başladı çarklar: işkence.

Alçalan tavana asılmış şaçlar...
Kollarını sallıyordu ağaçlar.

Bir yangın; yerde, gökte, anılarda
Susmuş: hepsi bir kasırgadan arta.

Bir cam mı kırıldı, bu ne şangırtı?
Yok, kafatasımın çatlamasıydı

Yeşil ışıktan bir damla beynimde
Koşuyordu sağa sola inimde

Ama şairane, mahzun bir yılan
Aya dalmış öyle... bir dal ucundan

Ya bu yüzler ne yüzler, maske gibi
Yüzler; güzeli, çirkini, garibi;

Kin duyulmuş bir gün, sevilmiş bir gün
Dudaklar, nefretle, aşkla öptüğün...

Sesleniyorlardı bana muttasıl:
«Bacaklarım nasıl? gözlerim nasıl?»

Tuh! bu ne mahşerdir, ne iğrenç!.. derken
Geldi geldi geldi geçti bir tren.

DARAĞACI

Ve günlerden bir gün, bir sabah erken
Kuşluk vaktinde, bülbüller öterken
Kentin meydanında bir darağacı.
Sallanıyor boşlukta bir yabancı.
Geçiyor sabahın yolu alnından
Ve yalın ayakları gecede...
(Yeni yollarını mı düşünmede
Bu ayaklar ?.. son durağına kadar
Ne uysal yürümüştür bu ayaklar !)

Esintili alanda üç beş adam;
Uykusuz yüzleri donuk birer cam,
Bakadurmuşlar öyle... ve garibi,
Hepsi ayrı ayrı asılmış gibi.
Ben de aralarında üç beş adam;
Uzatsam elimi, alnını tutsam,
«Uyan, kardeşim ! desem, bu uykudan»,
Yüzünü kapardı hemen, korkudan.

Çekilirken gece batıya doğru,
Konmuş da bir çatıya karga ruhu
Söylenip duruyordu : «Gün doğmada
«Ya sallanır gördüğüm kim, sehpada ?
«Ben miyim bu ? ben mi, bu baş bu eller,
«Bu ayaklar ?.. ya hani nerde yollar ?
(Anlamamış ne olup bittiğini
Zavallı karga; atın yittiğini.
Sadece bir göğe, bir yere bakıp

Ölüyü ölüye çekiştirir hep.)
«Niye geldin bu çıkmaza, be ayak ?
«Var mı beni boşlayıp, burda barınmak ?
«Ben insanoğlunun aynası mıyım ?
«Şu garip yolcunun aynısı mıyım ?
«Benzeten kim bana bu dağarcığı ?
«Orada sadece bir darağacı
«Ve onda rüzgârla sallanan bir dal !..
«Yalnız, beni düşünür gibi bir hâl !»

Bir yağmur gölcüğü yerde akşamdan,
İçinde titrek bir yansı idamdan...

Bu biçim üzre bitecekken gece,
Dağılacakken artık seyirci de,
Birden, kargalarla doldu gökyüzü.
Tüm asılmışların ruhlar sürüsü
Tamusal bir koroyla, dişi erkek,
Alçalarak, yükselerek, dönerek,
İlenirlerdi bağrışa çağrışa
Hem asılana, hem asan nebbaşa:

«İşte Ölen, ama işte Öldüren,
«İşte Bulan, ama işte Bulduran,
«Filozof ve kurtarıcı, hem yalvaç,
«Hem doğrucu bir ruh ve de yalancı
«Ve siyasacı ve hakcı ve hırsız
«Ve can çalan ve övüngen ve arsız...»

Gün doğmak üzre, eşya kabarıyor,
Yeryüzünün çatısı ağarıyor;
Acı bir gün ! karga ağlanır durur,
Adam darağacında sallanır durur...

EVRENİ SEVMEK Kİ...

Ben bir yıldızım yıldızlar ortasında,
Sağa bakarım, sola bakarım, eyvah,
Yapayalnızım yıldızlar ortasında.
Bir bitmez düzelikte akşamla sabah.

Alabildiğine bana vermişler: «al!»
Dayanılmaz boşluğuyla bu evreni
«Bu gerçek, bunu al! bu düş, bunu da al!»
Ne ki varsa, bana yazılmış nedeni.

Mutluyum, bu güzel, bu tek yıldızlıkta;
Milyonlarca sunu, adak sana, tanrım!
Ama kalbim çatlayacak yalnızlıkta,
Hiç olmazsa bir ayna ver bana, tanrım!

EVRENİ SEVMEK Kİ...

Aç mısın kardeşim, gel olanı bölüşelim,
Ama şiirlerimle seni doyuramam ki;
Ta, yıldızlara değin uzansa bile elim,
Daha ötelerine, daha... buyuramam ki.

İnsanı insan diye sevmişim, hep severim;
Ve onu tanrılara karşı bile överim.
Ben bütün bir evreni sevmişim; alın terim
Var evrende; öz, üvey diye ayıramam ki.

Güzellikleri alır satarım, gelişim bu.
Güzel tellalıyım ben; alan var mı ? neşem bu.
Güzel'le yüceltirim isanlığı, işim bu,
Çirkini, kabayı ve hamı kayıramam ki.

İnsanoğulluğunu kulluk diye almışın !
Düşüncenin orakla biçilmesine karşın
Bir geleceğin dulda düşlerine dalmışın;
Bu derin aldanıdan seni uyaramam ki.

Kim zafere erecek ? Zafer ne ? Bir akşamda
Güneşi bağlamaksa geceye karşı, ya da
Haykırmaksa, gür... varım, bir güldür açan, ama
Kini bir hançer gibi kından sıyıramam ki.

Hep Tanrı mı gerek, ey tapınağı dünyanın,
Özgürlükler üstünde ?.. Bir yüce aramanın
Yıldızsal kulesinden sesleniyorum : kalkın !
Duyuramam ki ama beni, duyuramam ki...

SÖYLE

Şimdi başka zaman, başka bahçeden,
Kerpiçten oyulmuş bir pencereden
Her mevsim, her gün bir dağ görüyorum :
Gökyüzüne açılan bir uçurum
Karların, bulutların doluştuğu,
Unutulmuş Tanrının dolaştığı
Büyük can sıkıntıları içinde.

Aynı pencereden aşağılarda,
De ki ovalarda, de ki bağlarda,
Yere gömük evler, köy görüyorum :
Cehennemedek giden bir uçurum
Açlığın sayrılıkla buluştuğu,
Aldatılmış insanın dolaştığı
Tapınak yıkıntıları içinde.

Seninle başbaşaydık, aşkım, kaç kez
Nice bin pencerede, nice kış yaz;
Şimdi kayıp her biri bir bahçede.
Var mıydı anıları bir bohçada
İtilmiş Tanrıyla atılmış insanın ?
Söyle, tatlı aşkına güzel Nisan'ın
Söyle, haz çalkantıları içinde !

YAĞMA

— Ümit Yaşar'a —

Boğaz'ın bir kıyısında, aydınlık
Pencerelerde — her bulutun yolu —
Bir mevsim, seninle başbaşa kaldık,
Yaşadıkdı bir zaman İstanbul'u.

Akan suda kuş gibi gemilerle,
Eski evler ve tenha sokaklarla,
Şarkı gibilerle, düş gibilerle
Sarmaş dolaş... Olmaz gibi bir dünya.

Mutluluklar şehri bir İstanbul'du,
Şiirler, buluşmalar, aşklar... şimdi
Akşam olan bir gün gibi son buldu;
Ne şiir kaldı, ne aşk, ne beklenti.

Tığ gibi minareleriyle, kendi
Kendisinde güzel, tek, yüce, kutlu
Bir ölümsüzlükler, zaferler kenti
Bu gün yenilgilerle, yasla dolu.

Bir songün hali, bir taş taş üstüne;
Hem mide, hem ruhta bir açlık, ejder
Örneği saldırmada dörtbir yöne;
Toz, duman, inilti, akıntılar, çöpler...

Niçin geri geldik bunca yıl sonra ?
Batık bir ülkeyi aramak gibi.
İşte gençliğimiz : ta uzaklara,
Çok uzaklara bak. Orada belki.

Ama gizlice bak olur ki ürker.
Yaşantıdan fazla anılardan kork,
Bize gülümsüyorsa geçmiş günler;
Belki yalandır, belki o bile yok.

Orda elinde bir simitle, ufak,
Süzgün bir çocuk, çocukluğum işte;
Nasıl kaçıyor benden, nasıl bir bak,
Yaban domuzu görmüş gibi düşte.

Boğaziçi, daha sağken gömülmek
İçin dönüşmüş beton mezarlara;
Bir hippi kız, bir deccal, şimdi Bebek
Koylarında ilham, arsız, farfara.

Ölebilirsin ha yol ortasında,
Yanılıp gökyüzüne bakma sakın.
Bir sevi vaktinin bile havasında
Yok artık o mahrem örtüsü aşkın.

O güzelim aşkın vücudu yağma,
Şarkısı ne mahur beste, ne Itri...
Tenekeler çalıp çığlık çığlığa
Yarı bir sevişme, ayaküzeri

Ve ekmek kapanın elinde. Hayat
Haklı değil. Tanrı ve kul ortada.
Darağacında sallananlardan tut
Yargı kürsüsüne kadar yürü, taa...

Her şey değişiyor, kalbimiz bile,
Ama yüzyıllarla besli bir şehir
İnsan yaşamından daha da hızla
Bunca çabuk nasıl yok olabilir ?

Hani o masal dünyası yalılar,
Hani o kayıklar ki kızca beyaz,
Hani o kadınlar ki sevdalılar,
Renk renk şemsiyeler altında bin yaz ?

Ve o İstanbullular... doygun, uçuk,
Sanki bir gelecek tufandan haber
Almışlarcasına hep, çoluk çocuk,
Göksel gemilere binip gitmişler.

Gidiş o gidiş... ve kimbilir kaç yıl
Bu göç, fakiri, zengini elele
Usulca... ve artık hiç... Hayal meyal
Görünmüyorlar bulutlarda bile...

Kurabilir misin tekrar, düşünsen ?
Hayallerimizi bile yitirdik;
Dağılmış bir sofra bu, bitti şölen.
Sona kalmışlarsa biz gibi yenik.

Ne kadar yalnızız şu akşam vakti,
Bir selam bile yok artık verilen;
Anlamsız turistler gibiyiz şimdi
Kapalıçarşı'da sen, Köprü'de ben.

Söyle her doğruyu bilen güzel'im,
Sulara vurmuş gökyüzü mü ? Neydi ?
Uzanıp yıldızları tutsa elim
Bulur muyuz yeniden o cenneti ?

Ruhumuz Boğaz'da, o eski yerde,
Yeni akımları umursamadan,
Bir hayalet gibi pencerelerde
Ne denli beklese de... hiç bir zaman.

Bir Tanrı ve tarih güzeli, tabu;
Güneş ve sular mucizesi, bir giz...
Her zaman sonsuz elbet, İSTANBUL bu.
Körelen belki de biziz... kalbimiz.

BİRAZ DAHA

Yaşlandım; güneşim batıyor. Gece
Yaklaşmada sinsi, sessiz ve sonsuz.
Biliyorum; her şeysiz, sensiz, bensiz
Yiteceğim, karanlıklar içinde.

Biraz daha her şeyle haşır neşir,
Biraz daha kendimle bilişmemiz,
Biraz daha seninle baş başa, bir...
Biraz daha gök, biraz daha deniz.

KENDİMLE

Gel bakalım Ahmet Muhip Dıranas,
Otur.
Gün batıyor, görüyor musun ?
Her vakit böyle hoş bir akşam olmaz;
Be koştur içkici, bize içki sun !

Hepsi bir arada; gül ve söz ve saz
Ve sevgili... çağlar boyu o hüzün;
Bütün görkemiyle yeryüzü — ey şans ! —
Uzun bir yaşam akşamında, ve ün.

Onuruna her şey şu Dıranas'ın !
Gözyaşı ve acı katma tek. Bir yas
Evreni değil bu, şenlik bu biraz.

Bırak çalsın saz ! söz, bırak çağlasın !
Ölüm mü, kalım mı aldırmaksızın...
Açarken güller duman duman son kez.

ÇAĞRI

Orda bir kuş var, bir dalın ucunda,
Bir hava, pır pır, kavalın ucunda
Çağırmaktan hiç mi hiç usanmıyor.
Bir ötüş değil sanki düşen bir kor.
Kopmuş güneşten, hayalin ucunda
Geceye... gece kıpırtısız ve mor;
Ateş parçası ses, al'ın ucunda
Büyümekte hep... kimse uyanmıyor!

GÜN UCUNDA

(PARÇALAR)

I

Ya Ahmed'im, ya Mehmed'im, ya da Durmuş'um,
Bir akşamüstü bir kıyıda oturmuşum;
Tanrı çekip gitmiş, koyup beni yapyalnız
Odsuz ocaksız, yolsuz yordamsız, dermansız.
Yönlerim de yitmiş geceyle, yüzüm silik;
Ya Son bu, batıyorum, ya doğuyorum, İlk.
Dağlardan bir yankı yok, ne de denizlerden,
Beni yeryüzüne üfleyen ağızlardan
Hiç biri konuşmuyor artık, hepsi ölü;
Kimbilir nerde, üstleri neyle örtülü ?

.... oysa,
Genç karınların bana çiftleştiği yerde
Bir öykü duyulurdu çok eski günlerde...
Örneğin, denizden boş dönen balıkçılar
Kuytularda, mutlu, bu öyküyü avlar
Ve doyunurlardı, yeni Ahmet'ler için,
Yeni Durmuş'larla yeni Mehmet'ler için.

II

Bunlardan sonra, aynı kıyıda durmuşum,
De Ahmed'im, de Mehmed'im, ya da Durmuş'um;
Yorulmuşum. Yorulmuşum, kelimelerde,
Sevmelerde, kanlarda, haksız ölmelerde
Yorulmuş. Bir yoksunlukta bitkin ve garip,
Bir yıkıntı olmuşum ve üç beş kaburga.
Dayamış karşıma sonsuzluğunu Doğa,
Biçimler yansıtıp binlerce aynalardan,
Saçlar, ak eller, tenler... sunup mağralardan
En tatlı ezgilerle çağıra çağıra,
Bengilik taslağı ruhu aldatmalara
Eğlenmede, yüce yorgunluğumla benim.
Birtakım özlemlerden dokunmuş kefenim
Ayaklarıma dolaşıyor... Gitmek ne zor !
Ama, Sirenler durmadan şarkı söylüyor.

Biz küçükler, karıncalar ve böcekler,
İnsanoğulları, fareler, örümcekler,
Bitlerle pireler birbirinde acıkan,
Süslü ufacık kuşlar göğe batıp çıkan,
İlk hebercileri uzayların, ve acı
Çığlığı ırağın, araların usancı...
Tümcek, Doğa'nın elinde oyuncaklarız;
Tekrar yapılmak üzre kırılacaklarız.
Sıralanmışız bir evrensel kafiyede,
Oynayıp gideceğiz, *ilânihayede.*
İster Ahmet, ister Mehmet, isterse Durmuş,
Doğa'nın tekerleğine bir kez vurulmuş
Dönecek, dönecek, dönecek bu işkence...
Son buluyor benim için yazılmış günce.

III

Bir yıldı yıllardan ve bir gündü günlerden,
Ahmet mi, Mehmet mi, Durmuş mu, kim isem ben,
Gökyüzü, masmavi açmış, elenmedeydi
Başıma yıldız yıldız... ve eğlenmedeydi
Doğa; gelip gelip üstüme ordu ordu.
Öyle güzeldi ki hayat, doyulmuyordu
Soluk almaya, şarkı söylemeye, seyre,
İçmeye, aşka, yatmalara, ölmelere...

....

Olduğum yer, de ki Sinop, de ki İstanbul;
Nasıl unuturum bir geceyi ki, pulpul
Balıklar vardı yakamozlarla yıkanmış,
Bulutlardan ağlar içinde, kutlu, okunmuş
Ve düşsel balıkçılar, mucize avlanan.

....

İlk kum tanesinden son yıldıza ulanan
Ulu tapmakta

Bir topal geldi ellerini uzatarak;
İrin akardı renginden, yüzsüz ve salak.
«Özgürlük Yalvacıyım !» dedi ve ağladı.
Gözlerimi aldı gözleri; beni bağladı :
Bir okum vardı attım. Meleği vurmuşum.
Hem Ahmed'im, hem Mehmed'im, hem de Durmuş'um.
Şimdi nereye gitsem orda ve her yerde,
Bir tiksinti, üstüme kinle yürümekte.
Ey, taa uzaktan bana acıyla bakan yüz !
Şah'ım, en büyük günahlarım içine yaz,
Bu acıyan yüzü. Sevgi hınca dönüştü;
Tutmak istiyordum aşkı, eyvah ki düştü

Uçuyor boşlukta hep... Ben de uçuyorum.
Tutamam. Hiç bir zaman ! hiç ! Olanağı yok.
Ebedlerde zehrini akıtacak bir ok,
Varsa eğer ve bengi ise ruh, ruhuma...

Güzel adam, görkemli adam, bize Hakan !
Bayrak mısın, hangi burçtasın dalgalanan ?
Aynı topal mısın yoksa, o irin yüzlü ?
Bizi, kırbaçlayarak geceli gündüzlü
Sürüyorsun durmadan savaştan savaşa.
Kötülük, zırhlar içinde baştan aşağı,
Öldüren silahsa, elinde, özgürlükler.
Kardeş kardeşe, ulus ulusa körlükler...

Zaman, köprüler altından su gibi akar.
Ne yaptıksa özgürlükler için... yaptık ettik,
kırdık attık.
Sokak sokak dolaştırdığımız o çalıklar
Ölüm sularında sönen taşkınlıklar
Ve bunca türküler hep özgürlük içindi.
İlkeler, ülküler
Nedir bu belâ, yarabbi, bu sen ben,ben sen.
O nasıl ekmek ki sadece kanla yenen ?
Tanrı'nın almaya kıymadığı canları,
Ellerimizle çıkardık... işte kanları !
Salt, katık olsun diye özgürlüğümüze.
Topal kıs kıs gülüyordu karşıdan, bize.
Adamdan kurbanlar veriyorduk dağlara,
çekiyorduk sehpalara
mavi bayraklar gibi.

Dalgalanacak bu gövdeler gökyüzünde,
Kurtlaşacak kalbe bir kez girmiş üzüntü
Uğrun uğrun. Ölenlerse güçlü... sanki sağ.

Fakat özgürlük, kalpleri işitmek olsa,
Her canı, tüm evreni sevmek olsa gerek.
Ve ben bir gece ucunda, bir kıyıda, tek,
Bakıyorum bulutlara, ufuk dolusu.
Bir bardak su verse birisi, bir yudum su.

İşte, Ahmet'ler, Mehmet'ler ve de Durmuş'lar
El ele, üçlü — ya tek — çarmıha vurmuşlar
Karşı kıyıya geçecek gemicileri.

«Su...», ama boşunadır avuntu aramak !
Mümkün mü, kan susamışlığını suvarmak ?

IV

Ya Ahmed'im, ya Mehmed'im, ya da Durmuş'um,
Bu akşamüstü, bu kıyıda oturmuşum.
Hoş haldeyim burda artık, iyiyim, özgürüm;
Sınırım yok, taa sonsuzluğadek yürürüm.
Artık, ne gece kaygısı bende, ne gündüz.
Sen bile yoksun yanımda, ey put, güzel yüz !
Bir eksiğim sensin, ama ne kadar büyük !
Bu sensizlik, evren bitene kadar büyük !

Hızla dönen şu mavi var ya üstümüzde
Ve gülü tutuşturan şu kırmızı, güzde
Şu yıldızlar, akan sevgiler, su ve orman,
İnsan, hayvan... ne varsa uzaktan yakından.
Onurunaydı hepsi onun, ama öldü.
Tıpkı batan güneş örneği, akşamüstü,
Tüm güzellikleri aldı gitti dünyamdan.
Ve ellerim böğrümde kaldı ve o zaman
Görev bitti. Boş artık, kim ya da ne oluş...
Ne Ahmed'im artık, ne Mehmet, ne de Durmuş.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

AHMET MUHİP DIRANAS

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin usta sanatçılarından biri olan **Ahmet Muhip Dıranas** 1908 yılında İstanbul'da doğmuştur. İlkokulu Sinop'ta tamamlayan Dıranas, ortaöğrenimini Ankara Erkek Lisesi'nde yapmış, Ankara Hukuk Fakültesi'nde okurken fakülteyi bırakarak İstanbul'a gitmiş, orada Güzel Sanatlar Akademisi Kütüphane Müdürlüğü'ne atanmıştır. Bu görevini sürdürürken Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne kaydolmuş ve yükseköğrenimini orada tamamlamıştır.

1930 - 1932 yıllarında Hakimiyeti Milliye Gazetesi'nde çalışmış, bir süre de Dolmabahçe'deki Resim ve Heykel Müzesi Müdür Yardımcılığında bulunmuş, 1938'de yeniden Ankara'ya dönmüş ve sonraki yaşamını bu kentte geçirmiştir.

Ankara'da 1938 - 1942 yıllarında Halkevleri'nin kültür ve sanat yayınlarını yönetmiş, İkinci Dünya Savaşı dönemindeki üç yıllık yedek subaylığından sonra Çocuk Esirgeme Kurumu Yayın Müdürlüğü'ne atanmıştır. Bu kurumun başkanlığını da yapan Dıranas sanatçı kişiliğinin yanında Zafer Gazetesi'nde de uzun yıllar günlük politik fıkralar yazmıştır.

Anadolu Ajansı, Türkiye İş Bankası, Yönetim Kurulu üyeliklerinde bulunmuş, bir süre de Devlet Tiyatrosu Edebî Kurul Başkanlığı görevini üstlenmiştir.

Dıranas, 21 Haziran 1980'de Ankara'da ölmüştür. Sinop'ta gömülüdür.

Çeşitli sanat dergilerinde şiir ve düz yazıları çıkan Dıranas'ın yayınlanmış kitapları şunlardır: Şiirler (1974), Kırık Saz (1975 - Tevfik Fikret'in Şiirlerinden bugünkü dile aktarılmış şiirler), Gölgeler (1946 - 1947 Tiyatro), O Böyle İstemezdi (1948 - Tiyatro), Gölgeler - Çıkmaz (1977 - Tiyatro).

Çıkmaz Oyunu "O Böyle İstemezdi" oyununun yenileştirilmiş adıdır. Gölgeler Oyunu C.H.P.'nin 1947'de açtığı oyun yarışmasında ödül kazanmıştır.

"Şiirler", "Gölgeler - Çıkmaz", "Kırık Saz", kitapları Kültür Yayınlarımız arasında yer alan Dıranas'ın bu kitabı "Şiirler" in genişletilmiş yeni bir baskısıdır. Bu kitapta tüm şiirlerinin yanında şairin yaşamı, sanatçı kişiliğiyle ilgili bir inceleme de yer almaktadır.

AJANS TÜRK MATBAACILIK SANAYİİ / ANKARA FİATI : 250 TL.